

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Václav Sedláček

**Vybrané trestné činy
proti životnímu prostředí
především ty týkající se zvířat**

Diplomová práce

Olomouc 2016

Prohlášení

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma *Vybrané trestné činy proti životnímu prostředí - především ty týkající se zvířat* vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.“

V Olomouci 29. 3. 2016

Václav Sedláček

Poděkování

Poděkování patří všem, kteří mi poskytly v průběhu studia zázemí a tím mi umožnili dopracovat se ke psaní této práce. Poděkování patří též subjektům, které mi poskytovali informace dle zákona o svobodném přístupu k informacím, a stejně tak organizacím resp. jejím pracovníkům a pracovnícím, s nimiž jsem konzultoval některé otázky. Největší poděkování patří vedoucímu práce JUDr. Ondřeji Víchovi, Ph. D. za velmi dobré vedení práce.

V Olomouci 29. 3. 2016

Václav Sedláček

Souhlas se zpracováním osobních údajů

Já níže podepsaný Václav Sedláček, autor diplomové práce „*Vybrané trestné činy proti životnímu prostředí především ty týkající se zvířat*“, která je literárním dílem ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb., autorského zákona, v platném a účinném znění, dávám tímto jako subjekt údajů svůj souhlas ve smyslu § 4 písm. e) zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ke zpracování osobních údajů správci *Univerzity Palackého v Olomouci, Křížkovského 8, 771 47 Olomouc, Česká republika*. Souhlas se poskytuje na dobu ochrany autorského díla dle autorského zákona. Prohlašuji, že moje osobní údaje jsou pravdivé.

V Olomouci 29. 3. 2016

Václav Sedláček

Obsah

1	Úvod	5
2	Systém odpovědnosti v právu životního prostředí	8
3	Základní pojmosloví.....	12
3.1	Trestný čin.....	12
3.2	Životní prostředí	13
3.3	Zvíře	14
3.4	Živočich.....	16
3.5	Zvěř.....	17
4	Stručně k mezinárodnímu a evropskému právnímu základu	18
5	Zásady trestního práva, práva životního prostředí a zásady ochrany zvířat v právu ve skutkových podstatách	19
6	Prostor pro trestněprávní odpovědnost právnických osob a jeho naplněnost.....	22
7	Jednotlivé skutkové podstaty	25
7.1	Neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami	25
7.1.1	Neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami v praxi.....	28
7.1.2	Neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami a správní delikty na témž úseku.....	30
7.2	Týrání zvířat	32
7.2.1	Týrání zvířat a praxe	33
7.3	Zanedbání péče o zvíře z nedbalosti	36
7.4	Pytláctví.....	37
7.4.1	Judikatura k pytláctví.....	40
7.5	Další skutkové podstaty týkající se zvířat	41
7.5.1	Neoprávněná výroba, držení a jiné nakládání s léčivy a jinými látkami ovlivňující užitkovost hospodářských zvířat.....	42
7.5.2	Šíření nakažlivé nemoci zvířat.....	44
7.6	Další skutkové podstaty chránící životní prostředí.....	45
7.6.1	Další skutkové podstaty trestných činů proti životnímu prostředí.....	45
7.6.2	Skutkové podstaty mimo hlavu VIII. trestního zákoníku.....	46
8	Závěr.....	48
9	Přílohy	51
10	Bibliografie	57
11	Další literatura	59
12	Abstrakt	61
13	Seznam klíčových slov.....	63

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

CITESÚ	sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 572/1992 Sb., O Úmluvě o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin
CITESZ	zákon č. 100/2004 Sb., O obchodování s ohroženými druhy (ve znění pozdějších předpisů)
ČIŽP	Česká inspekce životního prostředí
ČR	Česká republika
EU	Evropská unie
KSZ HK	Krajské státní zastupitelství v Hradci Králové
NSZ	Nejvyšší státní zastupitelství
OchrZvTýZ	zákon č. 246/1992 Sb., zákon na ochranu zvířat proti týrání (ve znění pozdějších předpisů)
OZ	zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník
TČ	trestný čin, trestné činy
TČ CITES	trestný čin neoprávněného nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami (§ 299 TZ)
TOPO	zákon č. 418/2011 Sb., zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim (ve znění pozdějších předpisů); trestní odpovědnost právnických osob
TrOchŽPSm	směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/99/ES ze dne 19. 11. 2008 o trestněprávní ochraně životního prostředí
TR	zákon č. 141/1961 Sb., Trestní řád (ve znění pozdějších předpisů)
TZ	zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník (ve znění pozdějších předpisů)
ZOPK	zákon č. 114/1992 Sb., Zákon o ochraně přírody a krajiny (ve znění pozdějších předpisů)
ŽP	životní prostředí

1 Úvod

Rozsah tématu je pro vnímání každé práce klíčový. Práce „Vybrané trestné činy proti životnímu prostředí – především ty týkající se zvířat“ má zcela jistě dlouhý název, ale výstižný. Zabývá se jen některými TČ v oblasti práva ŽP (viz výzkumné otázky) a jsou v ní obsaženy nejen TČ týkající se zvířat, ale i jiné (týkají se např. živočichů a zvěře). Z hlediska počtu TČ je největší pozornost věnována právě TČ, u kterých je předmětem útoku zvíře.

Práce sleduje to, aby vznikl komplexní náhled na danou problematiku spojující právní odvětví i mimoprávní skutečnosti. Chce poukázat na stav právní úpravy a judikatury na definovaném úseku a komparovat tam, kde je to rozumné i s ohledem na rozsah možné (není to hlavní cíl). Cílem je poskytnout i aktuální zpracovaná statistická data včetně důvodů, proč jsou taková.

Téma bylo vybráno na základě možného naplnění zvolených cílů práce a pak také na základě dynamického rozvoje práva ŽP (i když probíhá především na evropské úrovni), dynamika vývoje je vždy výzva. Zájem o téma se objevil i proto, že jsem se s ním setkal krátce i v průběhu odborné stáže na soudě.

Práce vychází z právního stavu k 1. 3. 2016. V částech, kde je pracováno se statistikou, se nakládá se statistickými daty z mezidobí roku 2010 (tj. počátek účinnosti zákona č. 40/2009 Sb., TZ; případy dle trestního zákona ale v tomto roce ještě tzv. dobíhaly) do konce roku 2014. Rok 2015 nebyl zařazen, protože obvykle bývají kompletní statistiky za uplynulý rok uveřejněny v průběhu prvního kvartálu nového roku, tedy před termínem odevzdání práce. Jiné omezení je u dat vyžádaných na základě zákona č. 106/1999 Sb. – zde je šíře jejich záběru omezena rokem 2010 a datem podání žádosti o informace – chybí tedy poslední prosincové týdny r. 2014. Práce je taktéž omezena územně, zkoumá výhradně českou právní úpravu, což mj. předznamenává i charakteristiku a množství zdrojů.

Zvolené téma je již rozpracováno v odborné literatuře, ale ne tak úplně, aby zde nebyl prostor pro další bádání a práce. Tématem trestněprávní odpovědnosti v právu ŽP se dlouhodobě zabývá doc. V. Stejskal z pražské právnické fakulty. Doc. Stejskal je (nejen) v tomto směru vůdčí osobností oboru, více odborníků tématu srovnatelnou pozornost nevěnuje. Na problematiku TČ proti ŽP bylo napsáno množství diplomových prací, ale ne se strukturou, které je nyní navrhována, navíc práce vycházejí ze staršího právního stavu. Navrhovaná koncepce posouvá práci směrem k tomu, aby mohla být v dané oblasti užitečná a mohla přinést nové poznatky.

V práci jsou používány mnohé typy zdrojů. Od základních monografií – učebnic – přes judikaturu až po odborné články týkající se úzkého výseku v oblasti trestněprávní odpovědnosti

v právu ŽP. Autoři a autorky odborných publikací, na které je buď odkazováno, nebo z nich přímo citováno, patří k uznávaným osobnostem ve svém oboru. Vhodnou kombinací zdrojů lze dosáhnout dosažení cílů práce.

Práce má za cíl vypořádat se s následujícími výzkumnými otázkami:

- 1.) Kam v systému odpovědnosti v právu ŽP se téma řadí a jakou koncepci odpovědnosti zvolit?
- 2.) Je nutné mít trestní odpovědnost v právu ŽP? Proč ano, proč ne (a je tu vhodnější varianta)?

Řešeno v rámci systému odpovědnosti v právu ŽP.

- 3.) Jaké jsou (některé) klíčové právní pojmy pro diplomovou práci?
- 4.) Jaký je mezinárodněprávní základ zkoumané problematiky? Jaký je základ v právu EU u zkoumané problematiky?
- 5.) Jaká je formulace některých skutkových podstat TČ proti ŽP z hlediska zásad trestního práva, práva ŽP a zásad ochrany zvířat v právu? Je ve formulaci skutkových podstat TČ proti ŽP rozpor mezi zásadami práva trestního a práva ŽP?
- 6.) Jaký je ve vymezené oblasti prostor pro trestní odpovědnost právnických osob a je naplněn dostatečně?
- 7.) Jaké jsou vybrané skutkové podstaty TČ? Jaká je jejich kvalita? (analýza)

Cílem práce je řešit jejich definiční a problematické znaky a demonstrovat jejich užití na příkladech (z praxe nebo zcela fiktivních). Rozebírány jsou především TČ z hlavy VIII. TZ (především úmyslné, ale i nedbalostní). Práce se dotýká též skutkových podstat TČ, které nepatří do hlavy VIII. TZ, ale někdy za ně mohou být at' už fyzické nebo právnické osoby stíhány místo toho, aby byly stíhány za spáchání skutkových podstat TČ proti ŽP. Řešeno je to, do jaké míry je to v pořádku. Z hlediska logiky postupu je zvolen na první pohled nelogický postup – nejprve konkrétní skutkové podstaty dle pořadí jejich paragrafů v TZ, pak TČ proti ŽP obecnějšího charakteru (více či méně použitelné na ochranu zvířat) a nakonec TČ mimo hlavu VIII. TZ. Každá skutková podstata bude zkoumána z hlediska znaků skutkové podstaty¹ – hlavně těch obligatorních, fakultativní znaky budou zkoumány tam, kde se vyskytují a zasluhují bližší pozornost. V závěru zkoumání znaků každé skutkové podstaty bude zařazena kapitola o možných sankcích za zkoumaný TČ. V neposlední řadě bude zkoumána i judikatura vztahující se ke zkoumanému TČ. Půjde o judikaturu tvořící a dotvářející na straně jedné a judikaturu běžnou, která nijak „stavebně“ na zkoumanou skutkovou podstatu nepůsobí.

¹ K pojmu blíže JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. 4. vydání. Praha: Leges 2014, str. 162 – 255. nebo též ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 144 – 147.

8.) Průřezově u vhodných otázek: Jaká je efektivnost trestního procesu v dané oblasti?

Tj. práce se statistikou

9.) Průřezově u vhodných otázek: Jak se na některé otázky dívá praxe?

10.) Průřezově se vyskytující otázka: Jak by se dal stávající stav zlepšit? Je vylepšení potřeba?

Pohled de lege ferenda

V práci je používáno několik metod práce – jednak metoda popisná (systém odpovědnosti v právu ŽP, základní pojmosloví), pak také analytická (ve většině kapitol – ať už jde o analýzu právních předpisů nebo judikatury) a v neposlední řadě i empirická metoda výzkumu – při práci se statistikou. Výjimečně v porovnání rozsahu užití metod ostatních může být použita metoda komparační.

Práci je možné rozčlenit na obecnou a zvláštní část. Obecnou část představují otázky týkající se odpovědnosti v právu ŽP obecně a kapitoly týkající se všech TČ proti ŽP. Zvláštní část jakožto jádro práce je reprezentována zkoumáním jednotlivých vybraných skutkových podstat. Každé výzkumné otázce odpovídá zpravidla jedna kapitola. Předcházející se netýká úvah *de lege ferenda*, pohledu praxe a práce se statistikou, které jsou zapracovávány průběžně.

Práce může narazit i na otázky, které by si zasloužily bližší výzkum, na které práce ani nepomýšlí, nebo na ně není prostor. Proto může být průběžně u některých otázek odkazováno na to, že by si další výzkum zasloužily. V tomto směru by mohla práce inspirovat do budoucna. Odkaz se může týkat hlavně oblastí, kde by bylo vhodné komparovat právní úpravy.

2 Systém odpovědnosti v právu životního prostředí

Dříve než se práce zmíní o pojmosloví je nutné alespoň téma zařadit do kontextu. Práce se, jak je níže ukázáno, zabývá jen výsekem z oblasti odpovědnosti v právu ŽP.

Při zkoumání odpovědnostních vztahů v oblasti práva ŽP nelze než konstatovat komplexnost pojetí odpovědnosti v tomto právním odvětví. Mimochodem snad žádné jiné právní odvětví takovou komplexnost nevykazuje. Dalším aspektem odpovědnostních vztahů je i jejich vzájemná komplementarita (doplňkovost) – slovy české právní vědy: „*Jednotlivé formy odpovědnosti nestojí izolovaně.*“² Tyto aspekty můžeme vyzorovat, ať již použijeme kterýkoliv systém odpovědnosti. V české právní vědě existují dvě teoretické koncepce pojetí odpovědnosti v právu ŽP. Jedno nabízí brněnská škola a druhé pražská ve shodě s olomouckou (dále jen „pražské pojetí“). Tato práce vychází z pražského pojetí odpovědnosti (důvody viz níže).

Brněnské pojetí odpovědnosti vychází z dělení odpovědnostních vztahů dle jednotlivých právních odvětví – tedy občanskoprávní, správně-právní a trestněprávní. K tomu dodává na stejnou úroveň i odpovědnost za ekologickou újmu, jakožto relativně nový fenomén práva ŽP v České republice.³ V rámci jednotlivých kategorií se pak dle dělicích kritérií toho či onoho odvětví (resp. u občanskoprávní a správně-právní odpovědnosti) vymezují další podskupiny. U občanskoprávní odpovědnosti brněnští rozlišují odpovědnost za majetkovou újmu, nemajetkovou újmu a taktéž odpovědnost smluvní a mimozávazkovou. Správně-právní odpovědnost pak dělí typicky na odpovědnost za přestupky (ty mohou spáchat jen fyzické osoby)⁴ a odpovědnost za jiné správní delikty (ty mohou spáchat právnické osoby a podnikající fyzické osoby)⁵.

Naproti tomu pražské pojetí se snaží přistoupit k odpovědnostním vztahům s větším hledáním společných znaků. Lze to spatřovat v jiné systematice odpovědnosti. Pražská systematika tak nabízí víceúrovňové rozlišování. Pražské pojetí lze shrnout do následujícího schématu.⁶

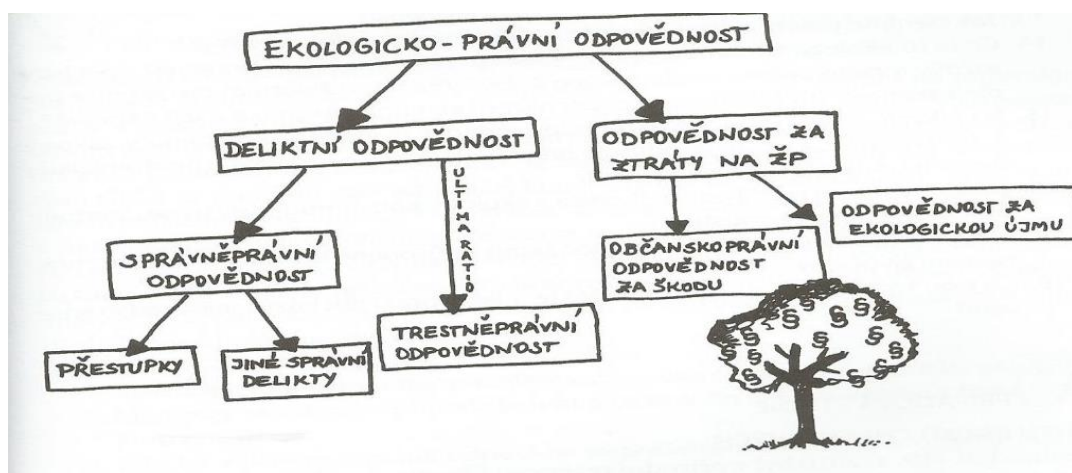
² Toto spojení využívají jak M. Damohorský, tak I. Jančářová – např. v dílech DAMOHORSKÝ, M. a kol. *Právo životního prostředí*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 678 str. a JANČÁŘOVÁ, I., VOMÁČKA, V. (eds.). *Odpovědnost v právu životního prostředí*. Sborník příspěvků z konference. Brno: Masarykova univerzita, 2012, 345 s.

³ Blíže k brněnskému pojetí viz např. JANČÁŘOVÁ, I., VOMÁČKA, V. (eds.). *Odpovědnost v právu životního prostředí*. Sborník příspěvků z konference. Brno: Masarykova univerzita, 2012, 345 s.

⁴ Viz § 2 zákona č. 200/1990 Sb., Zákon o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů a SLÁDEČEK, V. *Obecné správní právo*. 3. aktualizované a upravené vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. s. 197 – 226.

⁵ Blíže viz např. SLÁDEČEK, V. *Obecné správní právo*. 3. aktualizované a upravené vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. s. 197 – 226.

⁶ Převzato z TOMOSZKOVÁ, V., VÍCHA, O., VOPARILOVÁ, M. *Praktikum z práva životního prostředí*. 1. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 111.

Odlišují se dvě velké skupiny odpovědnostních vztahů – odpovědnost deliktní a odpovědnost za ztráty na životním prostředí (její komplexnost byla dokončena poměrně nedávno zákonem č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a její nápravě a změně některých zákonů). Do deliktní odpovědnosti se pak řadí odpovědnost správně-právní a trestní, do odpovědnosti za ztráty na ŽP pak vedle odpovědnosti za ekologickou újmu i občanskoprávní odpovědnost.

Pokud postavíme obě teorie proti sobě, zjistíme, že každá má své pro a proti. Brněnské lze vytknout přílišné rozdělení odpovědnostních vztahů již na první úrovni dělení. Byť je pravdou, že ekologická újma a odpovědnost za ní je specifickou oblastí, tak lze vyzorovat společný znak s odpovědností občanskoprávní (u obou kategorií dochází ke ztrátám na ŽP), tak jak to činí pražské pojetí, a proto není vhodné ji takto samostatně vyčleňovat. Dalším bodem ke kritice je u brněnské teorie jisté dělení občanskoprávní odpovědnosti na více kategorií – jisté, že takovéto dělení může z teoretického pohledu existovat, ale pro praxi má význam jen dělení na odpovědnost za újmu majetkovou a nemajetkovou. Brněnská teorie je tak vůči té pražské příliš přebujelá a pro potřeby praxe až moc hned z úvodu rozvětvená. Ale ani pražské pojetí není úplně dokonalé. Drobnou slabost pražské teorie lze spatřovat u občanskoprávní odpovědnosti. V rámci této totiž deliktním jednáním dochází k porušení povinnosti. Hlava III., část IV. OZ, dle které se postupuje u náhrady újmy, je nadepsána „Závazky z deliktů“. Lze samozřejmě říci, že jednak výkladem (pojetí deliktu v občanském právu), ale také prostým pohledem do další části příslušné hlavy (kdy se v této vyskytuje i odpovědnostní vztah plynoucí z porušení smluvní povinnosti § 2913 OZ, tedy ne jen z deliktů) lze tuto námitku vyvrátit. Ale přesto to drobný nedostatek je. Více však Prahou a Olomoucí vyznávané teorii vytknout nelze. Proto z ní tato práce vychází.

Diplomová práce se ale věnuje jen výseku v deliktní odpovědnosti a to trestněprávní odpovědnosti (a ještě ne v plném rozsahu). Přesto je považováno za nutné představit systémy odpovědnosti v české právní vědě a označit zřetelně ten, z kterého práce vychází.

Co lze ale shrnout jako společné pro jednotlivé typy odpovědnosti? At' už použijeme jakýkoliv typ odpovědnosti (a je jedno v jakém systému), je cílem vždy zajištění efektivní ochrany ŽP a sankcionování (byť u některých typů ne v pravém slova smyslu) jednání proti ŽP. Liší se jenom v cestách, jak toho dosáhnout.

Vycházejí tedy z pražské teorie odpovědnosti je nasnadě otázka (když mají trestněprávní a správněprávní odpovědnost společné alespoň základní znaky), zda jsou odlišnosti ve zpracovávané problematice dostatečné pro toto rozlišování a v návaznosti na to samozřejmě, jestli je trestněprávní odpovědnost v právu ŽP vůbec potřeba. Už jen pro skutečnost, že jde o různá právní odvětví (i když s podobnými principy), je zcela logické a nezbytné odlišování těchto odpovědností. I z hlediska sankcí (byť mohou být podobné – př. peněžitý trest) je rozdílnost patrná, tudíž odlišování nutné. Jejich srovnání a hranice mezi nimi může být však velice tenká a zasluhuje si a právem také má pozornost odborné veřejnosti. Tato práce si ale ambici srovnávat nedělá. Pro ilustraci však na jednom z TČ (TČ CITES) ukáže hranici mezi odpovědností správněprávní a trestněprávní. Podle názvu práce se sice jeví vhodnější TČ, které by se týkal zvířete (nejvhodněji týrání zvířat), ale vzhledem k potencionálnímu rozsahu tomu tak nebude.⁷

Na otázku potřebnosti existence trestněprávní ochrany ŽP nejlépe odpověděl prof. Radecki v předmluvě k pražské učebnici, kde se zmiňoval o TrOchŽPSm, slovy: „*Pokud právo životního prostředí něčím trpí, pak je to nedostatek účinných nástrojů jeho vymáhání. Prostředky trestního práva vlastní jsou ve skutečnosti pouze jednou a jistě ne nejdůležitější metodou vymáhání práva životního prostředí, bez pochyby ale metodou důležitou ...*“⁸ V návaznosti na myšlenku prof. Radeckého nelze uzavřít jinak, že otázka nutnosti trestněprávní odpovědnosti v právu ŽP je již vyřešena, a to s konečnou platností – trestněprávní odpovědnost v právu ŽP je potřebná. Praxe nám to ukazuje jasně. K protiprávním činům proti ŽP (natožpak trestným) nedochází sice tak často ve srovnání s ostatními protiprávními činy, ale pokud už k jednání proti ŽP dojde, následky jsou obrovské, někdy i nenapravitelné.⁹ I kdyby byla otázka nutnosti existence trestněprávní odpovědnosti aktuální ještě před několika lety, tak v prostoru EU přestala být aktuální nejpozději v r. 2008 díky TrOchŽPSm. Že evropská směrnice znamená konec diskusí nelze zobecnit, v tomto případě to však platí – je tu unijní konsensus. Dalším argumentem je ale i samotný vývoj rozsahu trestněprávní ochrany ŽP, který se pod vlivem různých okolností (a nejen evropského práva) rozšiřoval – počet skutkových podstat TČ proti ŽP výrazně stoupl. Tedy lze dovodit, že konsensus na této otázce je stále větší a větší. O otázce nutnosti existence trestněprávní odpovědnosti lze uvažovat i z hlediska základní zásady trestního práva – zásady subsidiarity trestní represe (§ 12 odst. 2 TZ).

⁷ Srovnej rozsah § 34c a § 34d CITESZ a § 27 a § 27a OchrZvTýZ.

⁸ W. Radecki in DAMOHORSKÝ, M. a kol. *Právo životního prostředí*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. XLIV.

⁹ K tomuto závěru docházejí ve svých dílech průběžně M. Damohorský a V. Stejskal.

Už jen povaha ŽP odůvodňuje, že skutkové podstaty TČ v hlavě VIII. TZ postihují natolik závažná jednání, že nutná trestní represe je. Ze statistik sice vyplývá, že TČ proti ŽP nejsou tak časté, ale svou závažností si zaslouží pozornost na úrovni trestního práva. Navíc lze navázat i v tomto bodě na myšlenku prof. Radeckého. Lze tedy shrnout, že je důvodné rozlišování v rámci deliktů odpovědnosti na odpovědnost správněprávní a trestněprávní, existence trestněprávní odpovědnosti v právu ŽP je potřebná.

3 Základní pojmosloví

Téma této diplomové práce si vyžaduje „vytknutí před závorku“ klíčových pojmů. Je tomu tak jednak pro srozumitelnost práce a přehlednost. Zahlcení kapitol zkoumající jednotlivé skutkové podstaty TČ pojmy, které tyto obsahují, by kapitoly také neúměrně natáhly.

Pro tuto práci je skutečně důležitých pojmů poměrně hodně – zde jen výčet – *trestný čin, životní prostředí, zvíře (at' už jako jedinec, nebo jako druh), živočich, zvěř* a samozřejmě pojmy navazují a konkretizující ony základní. Pojem *rostlina*, který sem pojmově patří, zařazen není, protože práce s rostlinou žádným způsobem nenakládá. Ostatní pojmy, které nejsou obecné nebo se vážou úžeji na konkrétní TČ, jsou zpracovány v kapitolách k příslušným TČ (typicky pojem *týrání zvířat*, který charakterizuje objektivní stránku stejnojmenného TČ).

Všechny níže uvedené pojmy jsou legálně definovány. I díky tomu jsou některé opravdu jednoznačné a není na nich žádný problém k řešení. Některé se zdají pro změnu jednoduché a zcela neproblematické, ale zdání může klamat a mohou být vysoce problematickými pojmy, na které existuje mnoho náhledů, a tedy i různých variant řešení *de lege ferenda*. Není bez zajímavosti, že jde o pojmy absolutně klíčové pro celou podoblast ochrany zvířat v právu a práva ŽP vůbec (např. *zvíře*).

3.1 Trestný čin

Pojem TČ není moc problematickým pojmem¹⁰ – jednak je v právním řádu České republiky pojmem dlouhodobě zakotveným, za druhé je to pojem vymezený legální definicí v § 13 odst. 1 TZ. Přesto je nutné se o něm zmínit, už jen pro to, že je to jeden ze základních pojmů trestní odpovědnosti. Legální definice vymezuje TČ takto: „*Trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně.*“¹¹

Práce nemá ambici tento pojem řešit (to by bylo na samostatnou kvalifikační práci), šlo jen o zajištění úplnosti a možnosti, aby mohlo být později odkázáno. Pro účely práce je podstatné ale dělení TČ obecně¹² a konkrétněji dělení TČ proti ŽP. V rámci TČ proti ŽP se vyskytují některé typické druhy (typy) trestných činů. Kategorizaci TČ v oblasti ŽP provedl v jedné ze svých prací doc. Stejskal.¹³ Zdůraznil několik hledisek, dle kterých je možné třídění provést. Mezi mnohými možnostmi kategorizace zmiňme následující:

- 1.) *Hledisko míry komplexnosti právní úpravy ve vztahu k ochraně ŽP*
 - a) *Speciálně koncipované*

¹⁰ Za celou dobu, co tento pojem je v právním řádu ČR definován, se změnilo „jen“ jeho pojetí.

¹¹ Dle § 13 odst. 1 TZ

¹² K tomu blíže JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. 4. vydání. Praha: Leges 2014, s. 150 – 153.

¹³ Převzato a aktualizováno ze STEJSKAL, V. *Trestněprávní odpovědnost na úseku ochrany životního prostředí*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Právnická fakulta, ediční středisko, 2002, s. 40-41.

- I.) *Základní (např. § 293, 294 TZ)*
- II.) *Související (složkové), (např. § 302 TZ)*
- b) *Obecně koncipované (např. poškození cizí věci, obecné ohrožení)*
- 2.) *Dle formy zavinění*
 - a) *Úmyslné (např. § 293, 299, § 302, § 304 TZ)*
 - b) *Nedbalostní (např. § 294, 300, 303 TZ)*
- 3.) *Dle tzv. objektivní stránky TČ*
 - a) *Obrožovací (např. § 293 při obrožení)*
 - b) *Poškozovací (poruchové), (např. § 302, § 304)*

Existují i další možnosti dělení, které ale není nutné vzhledem k cílům práce rozebírat.

Při pohledu na skutkové podstaty, které se týkají zvířat resp. živočichů nebo zvěře, můžeme kategorizovat TČ takto: složkové (předmětem útoku je složka ŽP), zpravidla půjde o činy úmyslné (srovnej textaci skutkové podstaty), poruchové (musí vzniknout porucha, nestačí jen ohrožení). Blíže viz kapitola jednotlivé skutkové podstaty.

3.2 Životní prostředí

V souladu s názvem práce je nutné zaměřit se i na pojem ŽP. Tento se zdá být také jednoznačný, stejně tak jako pojem trestný čin, ale právě zde zdání klame. Legální definice pojmu ŽP říká: „*Životním prostředím je vše, co vytváří přirozené podmínky existence organismů včetně člověka a je předpokladem dalšího vývoje. Jeho složkami jsou zejména ovzduší, voda, horniny, půda, organismy, ekosystémy a energie.*“¹⁴ Tím by šlo jakoukoliv další analýzu tohoto pojmu uzavřít a spokojit se s tím, že takto stanovil zákonodárce. Nebylo by to ale vhodné. Část odborné literatury pojem ŽP skutečně problematizuje (brněnská škola) a označuje za ŽP i prostředí člověkem vytvořené. Tím vytváří širší koncept pojmu ŽP. Tento koncept jde ale zcela jistě nad rámec legální definice i možných úvah zákonodárce – jedná se jen o přirozené podmínky (žádné jiné), z těch pak jen ty, které jsou předpokladem dalšího vývoje. Široké pojetí má jistě své *ratio* – velká část lidského konání na světě se odehrává právě v prostředí vytvořeném uměle. Opravňuje to ale k rozšiřování pojmu? Kolektiv autorů pražské právnické fakulty má za to, že neopravňuje.¹⁵ S tímto názorem se lze ztotožnit. Aplikací širšího pojetí by skutečně docházelo k rozšíření práva ŽP, tam kam nepatří a z tohoto právního odvětví by se stalo něco, čím rozhodně nemá být. Ve shodě s pražskou školou lze uvést příklad kulturní památky či stavby (samozřejmě příkladů může být více) – pokud by i tyto pojmy patřily pod právo ŽP, tak by se z práva ŽP stalo nejobsáhlejším právním odvětvím vůbec. Jinými slovy, pokud by ŽP i umělé podmínky, tak systém práva ŽP by byl systematicky

¹⁴ Dle § 2 zákona č. 17/1992 Sb., O životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů

¹⁵ Viz DAMOHORSKÝ, M. a kol. Právo životního prostředí. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 92 – 93.

nepopsatelný a nikdo by nebyl schopen pojmut toto odvětví i v základech. Došlo by tím i k „vykrádání“ správního práva – čím by pak toto právo bylo? Dalším argumentem je také fakt, že ne každá legální definice odpovídá skutečnosti. Legální definice totiž slouží pro účely práva a pro účely práva ŽP výše rozebíraná definice určitě stačí. Dalším pádným argumentem je i to, že hlava VIII. TZ pojmá pojem životní prostředí právě jen ve smyslu legální definice a žádným způsobem ho nerozšiřuje. Bylo by i nepředstavitelné zvolit široké pojetí při zkoumání jednotlivých trestných činů. Pokud by se tak stalo, tak by došlo k obrovské hypertrofii skutkových podstat a pod TČ proti ŽP by se dalo zařadit přílišné množství jednání.

Závěrem k pojmu ŽP lze shrnout, že tento legislativně definovaný pojem lze problematizovat, ale rozhodně to není k prospěchu věci. Česká právní věda by se tedy měla spokojit s legální definicí (vůbec ne špatnou). Diskuzi nad rozšiřováním obsahu tohoto pojmu by mělo právo nechat na jiných vědách, třeba na ekologii. Obecně právo „objímá“ mnoho aspektů lidského života, ale nemělo by mýt ambici „objímat“ více a více aspektů, až do „obejmutí“ všeho.

3.3 Zvíře

Klíčový pojem práce – pojem zvíře – je stejně tak jako všechny klíčové pojmy legálně definován. Zvířetem se pro účely OchrZvTýZ rozumí: „*každý živý obratlovec, kromě člověka, nikoliv však plod nebo embryo.*“¹⁶ Tato legální definice tedy platí pro tento jeden zákon a zákony s blanketními ustanoveními, která na něj odkazují – typicky TZ (konkrétněji právě TČ týraní zvířat).

OchrZvTýZ dále zvířata (opět pro své účely) kategorizuje¹⁷. Tato kategorizace je veřejnoprávní. Existují ale i jiné veřejnoprávní předpisy, které pojem zvíře obsahují. Používají ho však v jiném kontextu než shora rozebíraný zákon, nebo vymezují jen některé druhy zvířat – za všechny veterinární zákon (pojem „hospodářské zvíře“). Další kategorizaci, tentokrát soukromoprávní, provádí OZ¹⁸ – tato ale neodpovídá veřejnoprávnímu pojetí. Z nastíněných kategorizací vyplývá, že v českém právním prostředí není jednotná definice zvířete pro všechna právní odvětví. Kategorizaci zvířat se blíže věnují Dr. Hana Müllerová a doc. Vojtěch Stejskal.¹⁹ Je tedy k zamyšlení, zda je stav nejednotnosti pojmu dobrý.

Je zjevné, že potřeby veřejného a soukromého práva jsou různé, ale přeci jen by stálo za to hledat takové vydefinování zvířete, které by se hodilo pro obě větve práva. Nebo chtít

¹⁶ Dle § 3 písm. a) OchrZvTýZ

¹⁷ Viz § 3 písm. b) – j) tamtéž

¹⁸ K této kategorizaci schéma Dr. Müllerové z MÜLLEROVÁ, H. Zvíře jako předmět úpravy veřejného práva a nový občanský zákoník. *České právo životního prostředí*, 2014, roč. 14, č. 1, s. 27.

¹⁹ In MÜLLEROVÁ, H. Zvíře jako předmět úpravy veřejného práva a nový občanský zákoník. *České právo životního prostředí*, 2014, roč. 14, č. 1, s. 9 – 28. taktéž in MÜLLEROVÁ, H., STEJSKAL, V. *Ochrana zvířat v právu*. 1. vydání. Praha: Academia, 2013 s. 311 – 313 a tamtéž s. 315 – 317.

minimalisticky, aby se dala využít jedna definice s tím, že může být jedním zákonem drobně pozměněna. Více definic či polodefinic vnáší obecně kamkoliv, natožpak do práva, zmatek. Při držení se přání jednotné definice se zdá být dosti zarážející, že při rekodifikaci soukromého práva nebylo přistoupeno k tomuto kroku, byla k tomu ideální příležitost. Občanský zákoník ale pouze provedl tzv. dereifikaci zvířat.²⁰ Z textace citovaného ustanovení bohužel jen vyplývá, že zvíře není věc, co ale zvíře je, to se zcela nedozvíme – jedná se tedy o definici zvířete pro účely soukromého práva na půl cesty. Kýžená společná definice by mohla např. znít: *Zvíře je každý živý obratlovec, mimo člověka, embrya zvířete či plodu, nadaný vlastními smysly.* Tím by byla zachována definice veřejnoprávní a zároveň by z ní šla dovodit dereifikace zvířat v soukromém právu. Nebyl by přeci problém odkázat v OZ na ustanovení jiného zákona – obzvlášť pokud tu byl OchrZvTýZ dříve než OZ. Definice by při vyvážení zájmů veřejného a soukromého práva byla použitelná pro obě větve práva a nemohla by být tudíž kritizována za přílišný sklon k té či oné větvi. Pro soukromé právo by vznikl navrhovanou definicí menší, ale řešitelný, problém. Pokud by bylo takto nadefinované zvíře předmětem vlastnického práva, tak co by bylo potom s bezobratlými? Tuto otázku lze vyřešit snadno – u bezobratlých by se v případě vlastnického práva postupovalo dle ustanovení o věcech. Pokud jde o jiné veřejnoprávní definice zvířat, těm není co vytknout, jde totiž o definice určité kategorie zvířat, ne o obecné.

Jinou cestou navrhuje jít doc. Stejskal a Dr. Müllerová, když uvádějí: „*Právě ve světle tohoto nového pojetí zvířete a jeho nového právního statusu je podle našeho názoru třeba se i do budoucna pokusit přehodnotit dosavadní omezení ochrany zvířat proti týrání pouze na obratlovce a rozšířit ji minimálně na ty druhy bezobratlých, u kterých je to vzhledem k vědeckému poznání jejich životních funkcí opodstatněné.*“²¹ Tato cesta je také legitimní a má své *ratio*, ale je otázkou, jak by se k tomu postavil kreativní zákonodárce. Riziko rozkolísání pojmu by tu bylo větší než u výše navrhovaného. Každopádně výběr mezi dvěma cestami tu je a každá má své pro a proti.

Při pohledu na kategorizace je nutné uznat, že nejednotnost není tak na závalu jako u definic. Snaha o jednotnou kategorizaci by byla nejspíš velmi složitá až nereálná – veřejné právo pracuje se zvířaty jako s něčím, co má být chráněno, kdežto právo soukromé jako s něčím, s čím má být nakládáno jako s věcí (i když to věc není). Při uvědomění si tohoto je třeba uzavřít, že společná kategorizace není reálná.

Většina výše rozebíraného patří do úvah *de lege ferenda*. Bude na (kreativním) zákonodárci, jak se k nastíněnému postaví. Nejednotnost pojmu zvíře by bylo vhodné řešit určitě. Oblast

²⁰ Viz § 494 OZ.

²¹ Dle MÜLLEROVÁ, H., STEJSKAL, V. *Ochrana zvířat v právu*. 1. vydání. Praha: Academia, 2013 s. 313.

jednotné kategorizace není tak akutní otázkou a je s ní spojeno spíše, zda se jí bude zákonodárce vůbec zabývat.

3.4 Živočich

Pojem živočich je nutné odlišovat od pojmu zvíře. V obecné češtině mohou splývat, ale pro tuto práci je rozlišování těchto pojmů základní. Na každý z těchto pojmů dopadá jiná skutková podstata. Ukažme to na konkrétním příkladu. Motýl ptákokřídlec Alexandřin, je zcela jistě živočichem ve smyslu českého práva (viz níže), ale nesplňuje definici zvířete (nejedná se o obratlovce). Na tomto živočichovi nelze spáchat TČ týrání zvířat, ale vzhledem k tomu, že je řazen v CITESÚ,²² lze na tomto živočichovi spáchat TČ CITES.

Pojem živočich²³ je definován legální definicí v ZOPK takto: „*volně žijící živočich (dále jen „živočich“) je jedinec živočišného druhu, jehož populace se udržuje v přírodě samovolně, a to včetně jedince odchovaného v lidské péči ... Živočichem se rozumí všechna vývojová stádia daného jedince ...*“²⁴ ZOPK dále definuje i živočicha odchovaného v lidské péči (§ 3 odst. 1 písm. e)). Tyto živočichy je nutné v rámci tohoto tématu odlišovat. Jedná se o rozlišování živočicha *in situ* (ve svém přirozeném prostředí) a *ex situ* (mimo přirozené prostředí). Na volně žijícího živočicha bude dopadat dle své textace skutková podstata TČ CITES (po odebrání z volné přírody je s živočichem nelegálně obchodováno) a při splnění definice zvíře i skutková podstata pytláctví (§ 304 TZ). Na živočicha odchovaného v lidské péči (typicky domácí mazlíčci – ať už „klasičtí“ nebo neobvyklí) bude dopadat skutková podstata TČ týrání zvířat (§ 302 TZ) nebo zanedbání péče o zvíře z nedbalosti (§ 303 TZ) – taci živočichové totiž budou často naplňovat i definici zvířete.

V rámci práva ŽP je třeba také striktně rozlišovat ochranu živočichů jako druhu a ochranu jedince. Při ochraně druhů směřuje právní úprava k ochraně biodiverzity, kdežto u ochrany individuální cílí na jedince (např. ohrožené nějakou činností). Ve zpracovávané problematice se zmíněné rozlišování projevuje. Jelikož ale z úvodu práce vyplývá, že větší pozornost je věnována ochraně zvířat v právu (jedinců zvířat), je na toto rozlišování pouze upozorněno. Následující výčet výše uvedené jen potvrzuje: TČ CITES – formulace „jedinec zvláště chráněného druhu“, § 302 i § 303 používá jen singulár a dopadá na ochranu jedinců zvířat (větší počet zvířat znamená „pouze“ vyšší trestní sazbu, nikoliv změnu pojetí na ochranu druhů), § 305 míří na specifickou skupinu zvířat (zvířata hospodářská) a § 306 na zvířata vybraná. U pytláctví koncepce pojmu zvěř dopadá jinak než u výše uvedených TČ. Na ochranu druhovou ukazuje, že zvěři jsou konkrétní

²² V ČR publikována pod č. 572/1992 Sb. m. s.

²³ Práce používá většinou jen legislativní zkratku, viz následná citace.

²⁴ Dle § 3 odst. 1 písm. d) ZOPK.

druhy živočichů. Na ochranu jedinců to, že k dokonání stačí lovit kteréhokoliv jedince konkrétního druhu.

Zařazením podkapitoly o živočichu je sledováno pouze vymezení pojmu, práce si nedělá ambici pojem „živočich“ problematizovat. Nejspíš k tomu není dán ani prostor, nenabízí se ani možná budoucí situace, která by prostor pro úvahy *de lege ferenda* dala.

3.5 Zvěř

Pojem zvěř je nutno striktně odlišovat od pojmu zvíře a živočich, pokud jde o právní smysl slova. Zvěř je klíčovým pojmem pro TČ pytláctví (§ 304 TZ), není ale použitelný u jiných skutkových podstat TČ týkající se zvířat resp. živočichů (týrání zvířat, TČ CITES aj.). Obdobně jako dříve řešené pojmy je i zvěř legálně definována, a to jako „*obnovitelné přírodní bohatství představované populacemi druhů volně žijících živočichů uvedených v písmenech c) a d)*“.²⁵ Ve zmíněných písmenech § 2 citovaného zákona jsou pak vyjmenovány živočichové (v biologickém slova smyslu), které nelze lovit - písm. c) - a které lovit lze - písm. d). Při pohledu na výčet živočichů (v biologickém slova smyslu) v písm. c) a d) § 2 zákona o myslivosti (v této podkapitole dále jen „§ 2 zákona“) si lze všimnout velmi zajímavé věci – všechny živočichové tam uvedení splňují legální definici živočicha i legální definici zvířete. To má i důsledky pro trestní odpovědnost, ale o tom blíže později. § 2 zákona je uvozen souslovím „*pro účely tohoto zákona*“. To nelze mít při provázanosti právního řádu ale za absolutní – existují totiž blanketní normy, které se právě na zákon o myslivosti odkazují – typickým příkladem takové blanketní normy je § 304 TZ (pytláctví).

Pojem „zvěř“ nevytváří v oblasti TČ proti ŽP žádné aplikační problémy – blanket je bez problémů naplňován, výčet u § 2 zákona je v souladu s mezinárodními smlouvami (jak je také uvedeno v návěti). Pro úvahy *de lege ferenda* o tomto pojmu není tedy prostor. Resp. prostor pro takové úvahy by mohl být někdy později dán v případě, že by bylo třeba obhospodařovat lovem i další zvěř (tj. přesun mezi písmeny c) a d) § 2 zákona). To je ale otázka faktická a odborná. Posouzení nakolik by to bylo potřeba, přísluší myslivosti, právo potom může jen reagovat na požadavky myslivců. Pravděpodobnost nutnosti rozšíření pojmu až do kteréhokoliv kategorie (tj. okruhu živočichů v jednotlivých písmenech) se v současnosti jeví jako nepravděpodobný. Je těžce představitelné až nepředstavitelné, že by se množství živočichů žijící v přírodě, která je obhospodařována myslivci rozšiřoval. Ale pokud by to nastalo, platí totéž, co u přesunů mezi písmeny, s tímž odůvodněním.

²⁵ Dle § 2 písm. b) zákona č. 449/2001 Sb., Zákon o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů

4 Stručně k mezinárodnímu a evropskému právnímu základu

Žádná vnitrostátní právní úprava neexistuje bez vazeb na mezinárodní a evropské právo. Práce pod pojmem evropské právo rozumí souhrnný název pro právo na úrovni Rady Evropy a právo EU. Zkoumán je jen základ této právní úpravy, pouhé tři právní předpisy. Rozsah neumožňuje bližší zkoumání.

Z mezinárodněprávních dokumentů lze vybrat složitě nejzákladnější dokumenty, aniž by došlo k vynechání důležitého. Za mezinárodněprávní základ pro sledovanou oblast lze považovat nepřeborné množství úmluv. Za všechny je vypíchnuta CITESÚ (uveřejněna jako sdělení č. 572/1992 Sb.). Tato je určující pro TČ CITES, definuje pojem exemplář, s kterým je pracováno velmi často v praxi.²⁶ Klíčové je, že za exemplář je považován živý i mrtvý živočich včetně výrobků z nich, pojem se vztahuje i na rostliny.

Rada Evropy se ve zkoumané oblasti také činí.²⁷ Na úrovni Rady Evropy je klíčovým ale stále neplatným, leč inspirativním, pramenem Úmluva o ochraně životního prostředí prostřednictvím trestního práva. Právě kvůli nevstoupení v platnost, se této Úmluvě práce blíže nevěnuje.

Na úrovni EU je množství právních předpisů přímo nepřeborné.²⁸ Nejdůležitějším předpisem je ale TrOchŽPSm, které je věnována pozornost. Význam TrOchŽPSm spočívá i v potvrzení slov napsaných v rámci řešení nutnosti trestní represe při ochraně ŽP.²⁹ Ustanovení této směrnice byly provedeny (resp. má se za to, že byly provedeny) novelou TZ 330/2011 Sb. Zkoumání souladu české právní úpravy s TrOchŽPSm s ohledem na rozsah práce a výzkumné otázky není provedeno. Vypíchnuty jsou jen ustanovení dotýkající se rozebíraných TČ. Ke každému zkoumanému TČ je níže přiřazován zdroj této úpravy z TrOchŽPSm. Pro TČ CITES jsou určující písm. f) – h) článku 3. Dokladem vysokého zájmu EU o ochranu ŽP a konkrétně živočichů je i písm. a) článku 3 – kde je nutné považovat škodu na živočiších vzniklou tam popsáním jednáním za hodnou trestání. Sankce pro fyzické i právnické osoby mají být slovy TrOchŽPSm „účinné, přiměřené a odrazující“.³⁰ I přes v poznámce uvedený rozbor je tato otázka v každém právním systému vždy diskutabilní. Proto jsou níže činěny návrhy *de lege ferenda* i ve vztahu k sankcím. Uvedené předpisy jsou nejobecnějším nečeským právním základem ve zkoumané problematice.

²⁶ V čl. 1 písm. b) CITESÚ.

²⁷ Srovnej poznámku pod čarou 29 v ZICHA, J., POKORNÁ L. Nová právní úprava některých skutkových podstat trestných činů proti životnímu prostředí. *Trestněprávní revue*, 2012, roč. 11, č. 4, str. 85.

²⁸ Srovnej např. poznámku pod čarou 28 tamtéž a přílohy TrOchŽPSm.

²⁹ Srovnej především bod 1 – 3 TrOchŽPSm.

³⁰ Výše a forma sankcí rozebírána např. v ZICHA, J., POKORNÁ L. Nová právní úprava některých skutkových podstat trestných činů proti životnímu prostředí. *Trestněprávní revue*, 2012, roč. 11, č. 4, str. 83 - 84.

5 Zásady trestního práva, práva životního prostředí a zásady ochrany zvířat v právu ve skutkových podstatách

Zásady³¹ kteréhokoliv právního odvětví hrají klíčovou roli nejen při interpretaci právních norem daného odvětví. Pokud se ale, jako v tomto tématu, kombinují dvě právní odvětví (resp. dokonce tři – je tu ještě pododvětví práva ŽP – právní ochrana zvířat), pak může dojít teoreticky ke konfliktu zásad. Je proto vhodné zaměřit se na jednotlivé skutkové podstaty TČ v hlavě VIII. TZ a zjistit, zda se toto neděje v případě TČ proti ŽP. Tuto otázku odborná literatura má za zcela jasnou a nikterak se jí blíže nevěnuje. Lze ale mít důvodně za to, že je to škoda, a to i kdyby byl závěr této kapitoly stejný jako závěry odborné literatury. Alespoň by došlo k bližšímu objasnění.

Trestní právo klade přísné požadavky na vymezení protiprávního jednání, které je dle trestního práva postižitelné. Klíčovou zásadou je v tomto směru ústavněprávní zásada *nullum crimen sine lege*.³² Tato se skládá z několika dílčích zásad, které se v teorii označují dovětky *scripta, certa, stricta, praevia*. Z hlediska TČ proti ŽP je zásadní dílčí zásada *nullum crimen sine lege certa*.³³ Otázkou složitou a velmi důležitou je u TČ proti ŽP, jaká míra určitosti normy je třeba. Při pohledu na konkrétní skutkové podstaty zjistíme, že jsou buď velmi kazuistické (např. § 305-307 TZ) nebo velmi obecné (např. § 293 a § 294 TZ). Z hlediska zásady *nullum crimen sine lege certa* se zdají kazuistické skutkové podstaty dokonale - popis jednání naplňujícího skutkovou podstatu TČ je vskutku přesný. Oproti tomu obecné skutkové podstaty (dokonale naplňující zásady práva ŽP)³⁴ zásady trestního práva už moc nenaplňují – míra určitosti je velmi nízká – na první pohled se může zdát být i odporující rozebírané zásadě. K tomu uvádí prof. Jelínek: „I při respektování obecného požadavku, aby zákonodárce stanovil přesné, určité skutkové podstaty a ..., se ovšem zákonodárce nemůže v trestním zákoně vyhnout odkazům na mimotrestní předpisy...“³⁵ Z výše citovaného tedy plyne, že je třeba rozlišit obecnost a blanketní charakter normy.³⁶ Blanketní charakter některých norem trestního práva je nutný – jednak pro přehlednost TZ, pak také ale pro uchopitelnost a udržitelnost právní praxe. Při bližším pohledu ale zjistíme, že zásada *nullum crimen sine lege* je naplněna u TČ proti ŽP absolutně – sice je tu blanketní charakter norem v hlavě VIII. TZ, ale odkazováno je opět na zákony (např. ZOPK, zákon o odpadech, CITESZ). Závěr v jedné větě by – u všech TČ proti ŽP je naplněna zásada *nullum crimen sine lege*, ale je pravda, že u obecnějších skutkových podstat je náročnější dobrat se výsledku.

³¹ Někteří autoři rozlišují pojmy princip a zásada, v této práci jsou pojmy používány *promiscue*.

³² Viz čl. 39 usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení *Základní listiny práv a svobod* jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „LZPS“).

³³ Požadavek určitosti trestněprávní normy.

³⁴ Viz níže.

³⁵ Citováno z JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. 4. vydání. Praha: Leges 2014, s. 31.

³⁶ Zde trestněprávní norma odkazuje na normu práva ŽP.

Další relevantní (a již zmíněnou) zásadou trestního práva je zásada subsidiarity trestní represe obsažená v § 12 odst. 2 TZ. O té se již práce zmiňovala v kapitole o systému odpovědnosti v právu ŽP, konkrétně v odstavci o nutnosti existence trestněprávní odpovědnosti v právu ŽP.

Právo ŽP akcentuje princip nejvyšší hodnoty, princip vysoké úrovně ochrany a v neposlední řadě i princip prevence a principy odpovědnosti³⁷ - tedy principy právní. V rámci práva ŽP se ale vyskytují i principy mimoprávní (politické, politicko-filozofické). Ty ovšem nemohou být postaveny na roveň principům v právních předpisech zakotvených, ačkoliv jistým interpretačním vodítkem být mohou. Práce se jimi zabývat nebude. Výchozím právním principem pro zkoumanou problematiku je díky své povaze princip nejvyšší hodnoty, který akcentuje jedinečnost a nenahraditelnou hodnotu ŽP.³⁸ Z hlediska tohoto principu jsou skutkové podstaty všech TČ proti ŽP v pořádku – právě ony skutkové podstaty zajišťují mezi jinými prostředky naplnění tohoto principu. Tím, že je tento princip formulován ale obecně, se může dostat do konfliktu se zásadami trestního práva (viz níže). Nejprve je ale nutné všimnout si, zda není návaznost na princip nejvyšší hodnoty v rámci ochrany zvířat v právu.

Ochranu zvířat v právu lze považovat za pododvětví práva ŽP – má relativně svébytný systém, právní úpravu většího rozsahu poměrně komplexně zaměřenou apod. V rámci ochrany zvířat v právu doc. Stejskal vysledoval principy tohoto pododvětví práva ŽP.³⁹ Mezi ně patří: princip vysoké hodnoty zvířat, princip péče, princip snižování utrpení, princip zákazu usmrcení bez zákonného důvodu, princip přirozených potřeb zvířat, princip odpovědnosti chovatele a mnohé další. Už jen existence těchto principů odůvodňuje mj. nutnost existence trestněprávní ochrany zvířat, tedy důvodů je více, než bylo předznamenáno v příslušné kapitole. Tyto principy by také měli mít vliv na zásady předcházejících dvou právních odvětví. Princip vysoké hodnoty zvířat lze považovat za konkretizaci principu nejvyšší hodnoty. Do složek ŽP lze rostlinstvo a živočišstvo (v biologickém slova smyslu – lze sem tedy zahrnout i zvířata) zcela jistě zařadit. Stejně tak odpovědnostní principy „obecného“ práva ŽP konkretizuje v oblasti ochrany zvířat princip odpovědnosti chovatele. Logická návaznost pododvětvových zásad na zásady odvětvové je důkazem provázanosti práva ŽP jako celku.

Je tedy mezi zásadami trestního práva a práva ŽP resp. práva ochrany zvířat nějaký rozpor? Na první laický pohled je závěr jednoznačný – ano. Ale s ohledem na to, co uvádí prof. Jelínek k zásadě *nullum crimen sine lege certa* a jak byly krátce zanalyzovány zásady jednotlivých právních odvětví, je závěr zcela jiný. Žádný rozpor mezi základními zásadami tu není

³⁷ Blíže viz DAMOHORSKÝ, M. a kol. Právo životního prostředí. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 49 – 54.

³⁸ Viz DAMOHORSKÝ, M. a kol. Právo životního prostředí. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 50.

³⁹ In MÜLLEROVÁ, H., STEJSKAL, V. *Ochrana zvířat v právu*. 1. vydání. Praha: Academia, 2013 str. 304 – 310.

Na místě je dokonce jiná otázka. Doplnují se zásady trestního práva a práva ŽP ve formulaci skutkových podstat TČ v hlavě VIII. TZ? Pohled současné právní vědy říká jasné ano (blíže ale nezkoumá důvody). Při pohledu na konkrétní skutkové podstaty TČ v hlavě VIII. TZ můžeme vysledovat doplňkovost rozebíraných zásad.

Podívejme se na některé a sledujme aplikaci zásad. Poškození a ohrožení životního prostředí (§ 293 TZ) vykazuje znaky principu nejvyšší hodnoty – chráněny jsou chráněny složky ŽP prostředky trestního práva – zákonodárce tím vyjadřuje, že skutečně dbá o hodnotu ŽP. Taktéž je vyjádřen princip odpovědnosti původce – konkrétní pachatel dostane za své jednání trest. Z pohledu zásad trestního práva je jednoznačně splněna zásada *nullum crimen sine lege* ve všech jejích podzásadách – je odkazováno sice na mimotrestní předpis, ale na zákonné úrovni – např. zákon o ŽP, ZOPK, vodní zákon, zákon o ovzduší a jiné tzv. složkové právní předpisy. Dalším příkladem budiž TČ CITES – aplikované zásady jsou stejné a odůvodnění taktéž. U skutkové podstaty týrání zvířat by se navíc daly vysledovat zásady ochrany zvířat v právu v praxi – princip vysoké hodnoty zvířat (skutková podstata týrání zvířat existuje), princip péče (ta je akcentována o to více u TČ zanedbání péče o zvíře z nedbalosti (§ 303), princip odpovědnosti chovatele (chovatel bude zpravidla pachatelem TČ týrání zvířat), princip zákazu usmrcení bez zákonného důvodu (zákonný důvod představují důvody dle OchrZvTýZ) a jistě i mnoho jiných. Každá další skutková podstata by dokazovala jen a jen totéž. U všech ukázek se zásady doplňují, nevykazují žádné či dokonce nepřekonatelné rozpory. Závěry právní vědy jsou tedy správné. Nejspíše jde o závěr (na první pohled) očekávatelný, ale odůvodnění nikdy neškodí.

6 Prostor pro trestněprávní odpovědnost právnických osob a jeho naplněnost

Otázka zda je prostor pro trestněprávní odpovědnost právnických osob je snadno zodpověditelná díky § 7 TOPO. Tento paragraf taxativně vymezuje trestné činy, za které lze právnickou osobu stíhat. V rámci taxativního výčtu nalezneme v TOPO i TČ proti ŽP. Jde však jen o skutkové podstaty obecné nebo skutkové podstaty touto prací většinou nezkoumané. TČ týkající se zvířat v tomto výčtu dokonce zcela absentují. Ze zkoumaných skutkových podstat se ve výčtu TČ nachází pouze TČ týkající se živočichů - § 299 a § 300 TZ.

To že byla za metodu řešení věcné působnosti TOPO stanovena metoda taxativního výčtu je jedna ze zcela legitimních cest. Jsou tu ale i jiné – prof. Jelínek uvádí následující (k nim i jejich výhody a nevýhody):⁴⁰ odpovědnost za všechny TČ jejichž povaha to připouští; zmíněná odpovědnost za TČ v taxativním výčtu event. demonstrativní; odpovědnost za taxativně vypočtené TČ, kde jsou spáchány právnickou osobou a je tu mezinárodní závazek či doporučení. Zvolenou metodu řešení lze podrobit kritice – činí tak i prof. Jelínek – po příkladech problémů zvolené metody (o TČ proti ŽP nehovoří) uzavírá: „*De lege ferenda bude žádoucí podrobit výčet trestných činů uvedených v § 7 TOPO důkladné revizi.*“⁴¹

V návaznosti na závěr prof. Jelínka vyvstává rozumná a legitimní otázka - je prostor pro trestní odpovědnost právnických osob dostatečně naplněn ve vztahu k TČ proti ŽP konkrétněji proti zvířatům? Právní věda by se neměla spokojit se závěrem, že je nějaká skutečnost dána textem paragrafu a tím bádání končí.

Z nastíněného si lze dovolit odvodit, že § 7 TOPO lze naplnit ještě více – mj. i TČ, které jsou typicky páčány fyzickou osobou. Na mysl přichází právě TČ týrání zvířat (§ 302 TZ) – ten nyní v taxativním výčtu není. Je pravdou, že faktickým pachatelem bude fyzická osoba a ta by měla být taky individuálně potrestána, ale lze si představit situaci, kdy týrání může být řízeno právnickou osobou a tato bude mít z jednání prospěch (např. nelegální zápasy zvířat), konkrétní fyzická osoba bude týrání „jen“ realizovat. Pro zařazení § 302 TZ do taxativního výčtu mluví fakt, že mnohdy nebude možné v rámci právnické osoby dohledat konkrétního organizátora (popř. návodce, pomocníka) a nedošlo by tedy k potrestání vůbec. Argumentem proti tomuto může být pravdivá, drobně otřepaná fráze, že trestní odpovědnost právnických osob nemůže suplovat trestní odpovědnost osob fyzických a sloužit tedy jako ulehčení situace pro orgány činné v trestním řízení. K tomu prof. Jelínek uvádí: „*Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob počítá také s variantou, že se nepodaří zjistit, která konkrétní osoba jednající jménem nebo v zájmu právnické osoby skutečně*

⁴⁰ In JELÍNEK, J., HERCZEG, J. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob. komentář s judikaturou*. 2. vydání. Praha: Leges, 2013 str. 61 – 62.

⁴¹ Tamtéž str. 67.

*jednala. Tato okolnost nebrání trestní odpovědnosti právnické osoby.*⁴² To dovozuje z § 8 odst. 3 TOPO. Dále platí § 9 odst. 3 TOPO, který uvádí, že odpovědností právnické osoby není dotčena odpovědnost osob fyzických a obráceně. Tedy při rozumné a správné aplikaci postupu popsaném před argumentem proti a aplikaci zákona (nejprve se snažit dohledat pachatele – fyzickou osobu a teprve pokud to nebude možné, tak obžalovat osobu právnickou), by k tomuto nemělo nikdy dojít – drobné chyby je však nutné připustit. Dalším argumentem vzneseným proti by mohl být argument, že takto lze uvažovat u všech TČ. U mnohých ano. Problém nastíněné argumentace je ale existence principů práva ŽP, které by nebyly naplněny, pokud by se uvažovalo tak, jak bylo předesláno. Princip vysoké míry ochrany životního prostředí resp. konkrétněji ve vztahu ke zvířatům princip vysoké hodnoty zvířete platí a jejich popření popř. upozadění rozhodně není žádoucí. V zájmu zajištění ochrany není tedy nic proti ničemu, aby byla trestní odpovědnost souběžná. Co ale musí být uznáno, je fakt, že k podobným případům, jak bylo nastíněno, může dojít v malém počtu z celku. Stojí ale přesto za úvahu, jestli i kvůli tomuto menšímu procentu rozšiřovat trestní odpovědnost právnických osob na další TČ proti ŽP. Pro autorem práce prosazovaný názor se dokonce vyslovuje i část odborné veřejnosti (brněnská škola). Doc. Jančářová doslova uvádí: „*Je však zřejmé, že i u dalších trestných činů proti životnímu prostředí by přicházelo v úvahu zavedení trestní odpovědnosti právnických osob; konkrétně u trestných činů týrání zvířat, zanedbání péče o zvíře z nedbalosti, neoprávněné výroby, držení a jiného nakládání s léčivými a jinými látkami ovlivňujícími užitkovost hospodářských zvířat, šíření nakažlivé nemoci zvířat, šíření nakažlivé nemoci a škůdce užitkových rostlin. S výjimkou trestného činu pytláctví by se tedy mohlo jednat o všechny trestné činy proti životnímu prostředí...*“⁴³ Přes všechny argumenty proti nepředstavuje zmnožení TČ proti ŽP v § 7 TOPO takové riziko, jak by se mohlo na první pohled zdát.

Dalším TČ, který by mohl do taxativního výčtu přibýt (byť s tím nesouhlasí ani brněnská škola) je pytláctví (§ 304 TZ). Lze si např. představit síť restaurací podnikající jako právnická osoba a řídící trestnou činnost. Půjde velmi složitě nebo vůbec vystopovat organizátora – fyzickou osobu, ale z upytlačené zvěře bude síť restaurací mít prospěch. Příkladem uvedená síť restaurací může např. i upytlačenou zvěř nebo ryby ukrývat resp. přechovávat. Jestli budou tyto případy natolik časté, že je třeba zavádět trestní odpovědnost právnických osob, ale tak jak tak zůstane otázkou pro zákonodárce. Odpovědnost právnických osob (včetně organizátorství atd.) vyžaduje i TrOchŽPSm. V ideálním případě by pro zajištění komplexnosti ochrany (viz také kapitola o zásadách) mohly do taxativního výčtu patřit i ostatní TČ proti ŽP.

⁴² Převzato z JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. 4. vydání. Praha: Leges 2014, str. 40.

⁴³ Převzato z JANČÁŘOVÁ, I. a kol. *Odpovědnost v právu životního prostředí – současný stav a perspektivy*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2013, str. 171.

V Poslanecké sněmovně je nyní novela TOPO, která úplně mění systém trestní odpovědnosti právnických osob (jedná se o vládní návrh zákona). V něm je kompletně přepracován § 7 TOPO – je opuštěna metoda taxativního výčtu a přechází se na metodu „všechny TČ kromě“. Kladně lze hodnotit, že prostor pro trestní odpovědnost právnických osob je v této novele rozšířen. Ve vztahu k TČ proti ŽP dokonce natolik, že není TČ proti ŽP, za který by nemohla být odpovědná právnická osoba. Osud tohoto návrhu zákona by měl být nadále sledován, zvláště to, zda a jak bude uveden do praxe.

7 Jednotlivé skutkové podstaty

7.1 Neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami

TČ CITES patří dle statistik mezi vlajkové lodě TČ proti ŽP. Rozpracování tohoto TČ je věnován velký prostor. Je třeba upozornit na skutečnost, že pozornost je věnována výhradně živočichům, ačkoliv by mohla být stejně tak věnována i rostlinám. V podkapitole budou rovněž zpracovány případy z praxe.

Objekt TČ CITES je velmi různorodý. Objektem je zájem na ochraně zvláště chráněných druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin,⁴⁴ ale i další zájmy. Ochrana se vztahuje k jedincům konkrétního druhu volně žijícího živočicha nebo rostliny – jedinec je předmětem útoku. Dále je objektem i tzv. exemplář chráněného druhu. Pojem exemplář je pojmem mezinárodního práva. Prof. Šámal uvádí k pojmu exempláře: „*V případě exempláře chráněného druhu jde o živočicha nebo rostlinu, kterým poskytuje zvláštní ochranu jiná než naše vnitrostátní úprava ... Pro vymezení pojmu ... je třeba vycházet zejména z ustanovení Úmluvy o mezinárodním obchodu s obroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin...*“⁴⁵ Z citovaného také vyplývá, že může zákonitě dojít ke styku vnitrostátní a mezinárodní úpravy – bude spočívat hlavně v překryvu ochrany. Z CITESÚ vyplývá, že z českých chráněných druhů živočichů se v ní nenachází opravdu minimum živočichů (jako př. uvedme tetřeva hlušce). To pro soudy znamená, že je nutné, aby v každém odsuzujícím rozsudku bylo vždy uvedeno jak dle vnitrostátního práva tak mezinárodního, o kterého chráněného živočicha resp. exemplář se jedná. Pro vnitrostátní i mezinárodní kategorii platí, že v první základní skutkové podstatě (odst. 1) musí být čin spáchán na více než 25 kusech. Nastavení počtu je klíčové pro míru kriminalizace. V minulosti se i měnilo – nejprve se jednalo o 50 kusů (v § 181f trestního zákona), později se přešlo na dnešních 25 kusů. Se snižováním počtu kusů souvisí nárůst trestné činnosti. Je tedy otázkou, zda by pro větší naplnění principů práva ŽP nebylo vhodné opět snížit množství kusů. Proti snížení počtu kusů ale stojí argument možného rozkývání práva a riziko „střelení čísla od boku“. K tomu by ale nemělo dojít, pokud by byla vedena odborná diskuse na toto téma – hlavní roli v této diskusi by pak měly specialisté (např. odbor CITES ČIŽP). Druhou legitimní otázkou je, zda nenastavit hranici kriminalizace jinak, než počtem kusů – např. způsobenou škodou (Slovensko). Tím by mohla míra kriminalizace narůst, protože škoda třeba na jediném exempláři či živočichu by byla vysoká. Zatím byla opomenuta druhá základní skutková podstata (odst. 2) – u ní na rozdíl od první je předmětem útoku jedinec

⁴⁴ K tomu viz kapitola 3.4.

⁴⁵ Citováno dle ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 2993.

silně nebo kriticky ohroženého druhu resp. exemplář druhu přímo ohroženého vyhubením nebo vyhynutím. V případě druhého odstavce je hranice kriminalizace již na jednom jedinci – logicky je tu vyšší míra ochrany. V souvislosti s předcházející úvahou o snížení počtu kusů v první skutkové podstatě se nabízí srovnání čísel 25 a 1 – nejedná se o příliš propastný rozdíl? Komplexní závěr k nastavení hranice kriminalizace (tj. počtu kusů) je z pozice autora diplomové práce složité učinit. Určitě však lze uzavřít, že po odborné diskusi na toto téma, by měl být nalezen optimální počet kusů nebo volba jiné metody. Nelze však ani vyloučit, že by po navrhované diskusi došlo k potvrzení stávajícího počtu 25 kusů.

Objektivní stránka je charakterizována mnohostí jednání s možností kombinace taxativně vypočtených jednání. Lze jí tudíž hodnotit pozitivně optikou zásad práva ŽP i zásady *nullum crimen sine lege* v jejích dílčích zásadách – jedná se i o přesné formulace. V zásadě je možné jednání zasahující předmět útoku roztrždit do několika větších skupin: odnětí z přírody, nakládání a pohyb přes hranice.

Subjektem může být kdokoli, tedy nebudou nejspíše problémy. Totéž lze konstatovat o subjektivní stránce – v případě § 299 TZ náleží v úmyslu. Z hlediska úvah *de lege ferenda* se jeví problematickým v případě kvalifikovaných skutkových podstat právě subjekt.

Kvalifikované skutkové podstaty nabízí tradiční kvalifikační znaky pro trestní právo – organizovaná skupina (působící i ve více státech), vyšší míra získaného prospěchu a dlouhodobé či nevratné poškození populace předmětu útoku. Do budoucna by bylo možné uvažovat nad inspirací § 304 odst. 2 písm. c) TZ, která by znamenala rozšíření kvalifikovaných skutkových podstat. To je jedna z cest. Druhá navrhovaná cesta by spočívala v zúžení inspiračního zdroje pro kvalifikovanou skutkovou podstatu. Okolností pro vyšší trestní sazbu by bylo jen porušení povinnosti pečovat o ochranu živočichů, rostlin nebo exemplářů. Nejednalo by se nejspíš o časté případy, ale rozhodně nejsou vyloučeny. Pokud by k nim ale došlo, jednalo by se o zvláště závažnou okolnost, která by měla znamenat riziko vyššího trestu.

U TČ CITES může dojít k problému při trestání. Většina trestů, které je možno za spáchání tohoto TČ uložit sice nedělá problémy, ale trest propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty je může vytvářet. Dokonce by šlo o problém přesahující trestání TČ CITES – může být dotčena i zásada „ne dvakrát v téže věci“. Problém může nastat, pokud by byl uložen trest propadnutí věci v pravomocném odsuzujícím rozsudku a zároveň by bylo vedeno řízení o zabavení exempláře dle § 34 CITESZ. Souběh těchto řízení skutečně nastává.⁴⁶ Vždy ale souběh řízení jak ČIŽP, tak orgány činné v trestním řízení tzv. ustály. *De lege ferenda* by bylo vhodné souběh jednoznačně vyřešit. Jednou z cest je jednoznačné legislativní stanovení toho, že je možné

⁴⁶ Z vyjádření pracovnice ČIŽP.

obě řízení vést souběžně, a tudíž ani nelze uvažovat o dvakrát v téže věci. Toto řešení přináší riziko napadnutí ustanovení stanovující navrhované u Ústavního soudu. Při vědomí, že zatím vždy se to tzv. ustálo, ale riziko podstoupeno být může. Druhou je ustoupení soudu od stanovení trestu propadnutí věci v případě, že již běží řízení dle § 34 CITESZ. Tato varianta řešení se jeví i vhodnější, protože zatím souběh funguje a legislativní změny, pokud nejsou nutné, mohou otevřít i jiné otázky, kde by mohl díky změně nastat v budoucnu problém. Dále je možné uvažovat nad zvýšením trestních sazeb – především za organizovanou trestnou činnost. Platí ale, že takový změna nesmí být vytržena z kontextu TZ (např. aby za TČ CITES nebyl vyšší trest než za násilné TČ) a také, že pro jednotlivosti nenovelizovat, počkat až toho bude více. K trestání TČ proti ŽP se vyjádřil Dr. Zicha. Následující citace platí obecně pro všechny TČ proti ŽP, ale uváděna je na tomto místě. „*Tím nemá být řečeno, že by případné zvýšení trestních sankcí nemuselo být žádoucí. V první fázi by však mělo dojít k mnohem důslednějšímu naplňování ostatních zmíněných charakteristik sankcí – účinnosti ..., přiměřenosti ... provázanosti správní a trestní odpovědnosti a odrazující funkce ... Až po splnění těchto podmínek a v návaznosti na zkušenosti ze širší aplikační praxe by mělo být uvažováno, které sankce a jakým způsobem případně zpřísnit.*“⁴⁷ Tato citace ale pochází z r. 2012 a lze jí vytknout nedostatečné zohlednění generální prevence jako charakteristiky sankce. Přesto představuje druhou variantu řešení sankcí v oblasti TČ proti ŽP.

TČ CITES existuje i v nedbalostní variantě (§ 300 TZ), ta však zkoumána není.

Z výše uvedeného lze uzavřít, že ač by se prostor pro změnu právní úpravy našel, nejedná se o něco akutního. Skutková podstata TČ CITES je napsána kvalitně, problémy nepřináší. Kde ale mohou problémy nastat, je praxe.⁴⁸

V případě všech závěrů *de lege ferenda* u TČ CITES (ale i obecně) platí relativizační prvky. Není vhodné, aby vznikl dojem, že je třeba jenom zlepšovat, situace je neudržitelná apod. Cílem práce rozhodně není vyvolat extrémní polohu v kterékoliv její části. Záměrně je pozornost upřena k (třeba jen potenciálně) problematickým bodům. Obecným diskutovaným problémem českého práva, který vidí i laická veřejnost, je přebujelost práva a časté novelizace. Je třeba proto nalézt rozumnou míru mezi zlepšováním (musí ale jít o skutečné zlepšení) a stabilitou. Taktéž je obecně známo, že právo nemůže změnit společnost úplně. I s touto optikou je třeba na část práce věnující se jednotlivým skutkovým podstatám nahlížet. Rozhodně se tímto ale nechce popřít učiněné závěry. Jde spíše o jejich drobnou relativizaci. Nejlépe skoro všechny tyto popisované vlivy shrnul prof. Damohorský, když v závěru svého článku o deliktní odpovědnosti v právu ŽP trefně uvedl: „*Vznikající další a další environmentální, ale i jiné společenské problémy již nelze*

⁴⁷ Dle ZICHA, J., POKORNÁ L. Nová právní úprava některých skutkových podstat trestných činů proti životnímu prostředí. *Trestněprávní revue*, 2012, roč. 11, č. 4, str. 84.

⁴⁸ Z vyjádření pracovnice ČIŽP.

*donekonečna řešit hypertrofii, specializací a fragmentací práva, resp. právních úprav, ale naopak zobecněním formulací v normách stávajících a jejich rozšířením tak, aby tyto lépe postihovaly všechny možné situace. ... Pokud se však podstatně nezlepší morálka a slušnost společnosti (i jejích jednotlivců) na všech úrovních, pak bude právo jen poměrně málo schopné výše uvedené problémy vůbec nějak vyřešit.*⁴⁹ Dalším relativizačním znakem může být historický vývoj, kterého se práce v menším rozsahu dotýká. Poznatky o historickém vývoji lze částečně zobecnit. Srovnáme-li v nejhrubších rysech úpravu trestněprávní ochrany ŽP před r. 1989 s tou za účinnosti trestního zákona po zmíněném roce a se stavem po novele TZ č. 330/2011 Sb., zjistíme, že ochrana ŽP prostřednictvím trestního práva nabývá stále na intenzitě. Mnohé, po čem ve svých dílech z let před účinností TZ resp. novely volali např. představitelé pražské školy, se postupně zapracovávalo. Narostl počet skutkových podstat (třebaže některé nejsou využívány), změnila se někdejší problematika znění ustanovení trestního zákona a později i TZ. Výše uvedená relativizace neznamena, že se může usnout na vavřínech a nadále nevylepšovat zkoumané skutkové podstaty. Skutečným vylepšením se říká vždy ano, nesmí se ale zvrhnout v překotné novelizace. Riziko často uváděné legislativci při novelizacích spočívá v tom, že pokud je cílem novely zlepšení konkrétní části kteréhokoliv zákona, vyrojí se i přesto mnoho dalších návrhů na skutečné nebo rádobý vylepšení a novelizace je nakonec podstatně širší než se předpokládalo.

Výše uvedené relativizační prvky jsou obecné ze své povahy, jak bylo uvedeno i výše. Neplatí tedy jen pro návrhy *de lege ferenda* pro TČ CITES, mají obecnou platnost. Tudíž je třeba se na ně odvolat i u všech dalších rozebíraných TČ. Najít rovnováhu mezi vším výše zmíněným je otázka vskutku složitá.

7.1.1 Neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami v praxi

Následující podkapitola se věnuje praktickým aspektům výše rozebírané skutkové podstaty. Oproti následujícím kapitolám není nazvána judikaturou k tématu. Důvodem je skutečnost, že v rámci podkapitoly jsou zpracovány i jiné zdroje než je judikatura, ač tato zabírá většinu prostoru. Odůvodněn je zmíněný název i tím, že problémem získávání informací z praxe je skutečnost, že se TČ CITES příliš nedostává před vysoko postavené soudy, mnohdy končí již na soudě okresním. Pro ilustraci bude jeden na okresním soudě pravomocně odsouzený případ za všechny zpracován. Pochází ze soudu v Rychnově nad Kněžnou.

Z hlediska efektivity trestního procesu lze odkázat na přílohy práce. TČ CITES oproti dalším TČ proti ŽP není tak evidentní a vykazuje složitější znaky – k tomu dále.

⁴⁹ Dle DAMOHORSKÝ, M. Deliktní odpovědnost v ochraně životního prostředí. *Acta Universitatis Carolinae Iuridica*, 2011, roč. 56, č. 3, s. 17 – 18.

Problém TČ CITES leží v praxi, jak již bylo uvedeno. Jedná se o odborně koncipovaný TČ, avšak jediným odborným orgánem, který se s ním potýká je ČIŽP, Policie ČR ani státní zastupitelství specializaci nemají. Celní správa, která se na odhalování TČ CITES podílí (např. odhalování pašování na letištích), taktéž nedosahuje takové odborné specializace jako ČIŽP. Stručně: k odbornému aparátu ČIŽP není odpovídající protějšek. Řešení tohoto by bylo součástí komplexnější revize práce Policie ČR i státních zastupitelství. Práce si neklade ambici toto vyřešit, ale dovolí si varovat před vznikem nových orgánů apod. – postačí větší specializace uvnitř stávajícího aparátu.

Nejprve k judikatuře vyšších soudů k TČ CITES. Judikatura v této oblasti není příliš bohatá – do různých systémů právních informací se rozhodnutí vyšších soudů nedostávají. Na úrovni Ústavního soudu jde o případy, kdy není napadáno nesplnění některého znaku TČ, nýbrž procesní aspekty nebo úkony trestního řízení – typicky domovní prohlídky.⁵⁰ Za významnější je však třeba považovat usnesení III. ÚS 3871/14. Dokládá i jeden z trendů v oblasti CITES – organizovanost. Jeho význam shrnul doc. Stejskal výstižně slovy: „*Je tedy zřejmé, že po letech marného boje kontrolních orgánů CITES a orgánů činných v trestním řízení proti pachatelům v oblasti pašování exemplářů CITES se konečně české soudy alespoň v jednom případě postavily na stranu ochrany přírody.*“⁵¹ Dále vyjadřuje potěšení nad touto první vlašťkou a víru v pokračování v duchu nedávného judikátu Ústavního soudu. Na úrovni soudu Nejvyššího je třeba zmínit rozsudek 4 Tz 36/2010, který dokládá slova pracovnice ČIŽP. Případ ukazuje odbornou složitost TČ CITES, s kterou se nedokázal vyrovnat Okresní soud ve Frýdku-Místku. Po vydání trestního příkazu byla podána stížnost pro porušení zákona ve prospěch obviněného, která byla úspěšná, tudíž byl trestní příkaz zrušen. Přitom jádro případu bylo „jen“ v zařazení živočicha do kategorie ochrany (jednalo se o ryba ostrovida). Nejvyšší soud v právní větě stanovil: „*Zařazení živočicha v příloze A nařízení Rady ES č. 338/97 bez dalšího neznamená, že se jedná o druh obrožený vyhubením. Podstatné totiž je to, že takový živočich není současně zařazen do přílohy I Úmluvy CITES ...*“⁵² Tato citace dokresluje existenci více úrovní ochrany – evropská (nařízení), mezinárodní (CITESÚ) a také vnitrostátní (byť v citaci není explicitně). Taktéž je citací jednoznačně doložen význam CITESÚ – přesahuje minimálně v tomto případě i evropské právo.

Nyní ke slíbenému rozsudku okresního soudu.⁵³ Jednání pachatele a jeho pomocníka spočívající v přechovávání a nabízení sloního klu ke koupi bez potřebných dokladů naplnilo

⁵⁰ Za všechny provázaná usnesení IV. ÚS 2835/11 a IV. ÚS 2852/11 nebo I. ÚS 3942/11 a IV. ÚS 712/14.

⁵¹ Dle STEJSKAL, V. Trestní postih organizovaného zločinu v případě pašování CITES exemplářů – Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 2. dubna 2015 č. III. ÚS 3871/14. *České právo životního prostředí*, 2015, roč. 14, č. 38, s. 117.

⁵² Z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 10. 8. 2010, sp. zn. 4 Tz 36/2010.

⁵³ Níže shrnut rozsudek Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou ze dne 10. 12. 2014, sp. zn. 10 T 142/2014.

skutkovou podstatu TČ CITES dle § 299 odst. 2 TZ. Bohužel nelze zjistit bližší okolnosti, neboť odpadlo odůvodnění – obžalovaní i státní zástupce se vzdali práva na odvolání (§ 129/2 TR). V případě dnes již odsouzených není ani divu, že se neodvolávali, trestem jim totiž byl peněžitý trest ve výši 40 000 Kč resp. 20 000 Kč. U státního zástupce je otázkou, zda se měl odvolat, ale je možné, že z bližších okolností případu mohlo vyplynout, že trest je dostatečný.

Pokud jde o ostatní materiály, lze vycházet z informací ČIŽP.⁵⁴ Z nejvýznamnějších kauz týkající se TČ CITES lze zmínit případy týkající se želv a plazů, papoušků⁵⁵ a v poslední době časté nosorožce a tygry. Trendem poslední doby je organizovanost trestné činnosti (jde pak o kvalifikovanou skutkovou podstatu),⁵⁶ nárůst počtu Vietnamců páchající tuto trestnou činnost (často si najímají Čechy). Dalším jevem, před kterým ČIŽP varuje, je móda „zvířátek z dovolených“ – snadno může jít o trestnou činnost – jestli se bude jednat o TČ CITES v úmyslné či nedbalostní variantě bude záležet na okolnostech případu. Případy zmíněné ČIŽP potvrzuje i starší literatura (hlavně co do druhu živočichů). Popisovány jsou některé konkrétní případy, které se jeví častějšími způsoby provedení: převoz drobných živočichů ve stísněných prostorech (kufr, PET láhev, dutiny vozidel), přelepení zvířat k znemožnění jejich pohybu popř. použití sedativ, vykrádání hnízd v době hnízdění, zvláštním druhem kriminality může být i žádaný kaviár.⁵⁷

Nakonec je třeba zmínit relativně nový aspekt, který může v současné praxi vyvolat ohlas. Je to skutečnost, že EU je stranou CITESÚ. To přináší pro ČR dvojí závaznost této Úmluvy. Co může tento fakt znamenat? Může to nejspíše znamenat zvýšení zájmu o problematiku CITES obecně, ale až čas ukáže, jaké konkrétnější dopady toto přinese.

Praxe se může samozřejmě potýkat i s jinými problémy, než které byly nastíněny. Výběr problémů, který byl navíc konzultován, lze však považovat za reprezentativní.

7.1.2 Neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami a správní delikty na též úseku

Práce přislíbila na konkrétním příkladu TČ demonstrovat hranici mezi odpovědností trestněprávní a správněprávní. K tomu používá právě TČ CITES. Ve srovnání se správními delikty na stejném úseku je TČ CITES vysoce selektivní. To je však obecný znak všech TČ ve vztahu ke správním deliktům. Ve vztahu správních deliktů na úseku CITES a TČ CITES můžeme vypožorovat obecných znaků pro odlišení správního deliktu a TČ více.

⁵⁴ Dle vyjádření pracovnice ČIŽP a stránek ČIŽP (po proklikání) <<http://www.cizp.cz/CITES>>.

⁵⁵ K tomu např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 1. 2015, sp. zn. 7 Tdo 1647/2014.

⁵⁶ K tomu např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 8. 2014, sp. zn. 3 Tdo 492/2014.

⁵⁷ Shrnutí (a též blíže viz) CHMELÍK, J. *Ekologická kriminalita a možnosti jejího řešení: vysokoškolská učebnice*. 1. vydání. Praha: Linde, 2005, s. 42-59 a s. 89-90.

Správních deliktů je na vybraném úseku hodně a není tedy divu, že k podobnostem i existenci úzké hranice dochází. Práce proto srovná jen úpravu vybraných přestupků a TČ CITES, srovnávání dalších případů zcela opomene. Důsledné rozlišování v rámci správních deliktů je sice důležité, ale nepříliš pro potřeby této práce. Navíc se již v Poslanecké sněmovně nachází vládní návrh zákona, který zcela mění správní trestání v ČR.⁵⁸ Za všechny budou vybrány jen některé příklady. Třeba jednání naplňující § 34c odst. 1 písm. a) zákona č. 100/2004 Sb. může být v určitém případě snadno i TČ. Bude tomu tak, pokud na používání nepravého povolení jednou osobou (A) navazuje jednání osoby jiné (B), která naplní skutkovou podstatu TČ CITES. Pak je možné mít osobu A za pomocníka k TČ CITES a osobu B za hlavního pachatele. Dále jsou skutkové podstaty přestupků, které se *de facto* kryjí s některými jednáními naplňující skutkovou podstatu TČ CITES: § 34c odst. 1 písm. f), přechod exempláře přes hranice (§ 34c odst. 2 písm. g)) nebo TČ CITES podobná jednání dle odst. 3 (písm. a) – c)). Jde pak jen o kategorizaci jedince chráněného druhu (výše ilustrovány problémy s ní) a množství jakožto obecně častý odlišující znak TČ a správního deliktu. S hranicí odpovědnostních vztahů správněprávních a trestněprávních se musel potýkat i Nejvyšší soud.⁵⁹ Po podání návrhu na potrestání pro § 299 odst. 2 TZ byla věc rozhodnutím Obvodního soudu pro Prahu 6 postoupena ČIŽP k řízení o přestupku. Žena měla dle názoru státní zástupkyně na letišti v zavazadlech preparovaný exemplář karety obrovské bez patřičných povolení. Stížnosti státní zástupkyně nebyly úspěšné, proto podával nejvyšší státní zástupce dovolání v neprospěch obviněné. Tomuto Nejvyšší soud vyhověl a předchozí usnesení soudů zrušil. Odůvodnil to špatnou aplikací § 299 TZ ze strany soudů (mj. ukázal opět úroveň ochrany jedinců a kategorizaci), definicí přestupku dle zákona o přestupcích a nesprávnou aplikací zásady subsidiarity trestní represe. Toto usnesení jen dokládá tenkost hranice a doplňuje výše rozebírané.

Vztah TČ CITES a správních deliktů je i přes jisté překryvy celkově vymezen kvalitně. I přesto k problémům může někdy docházet, ale máme naštěstí alespoň částečně návodný závazný názor Nejvyššího soudu. Situace mohou přesto nastat různé. Proto lze uzavřít, že i tak bude záležet na konkrétních okolnostech případu, do jakého odpovědnostního vztahu osoba X spadne. Bohužel o hranicích odpovědností na tomto úseku jinak zdroje mlčí – i komentářová literatura.⁶⁰ V tomto směru je vhodné na tento i další hraniční případy upřít pozornost odborné veřejnosti.

⁵⁸ Sněmovní tisk č. 555, 7. volební období.

⁵⁹ Níže shrnuto usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 3. 2015, sp. zn. 7 Tdo 207/2015.

⁶⁰ STEJSKAL, V., VILÍMKOVÁ, V. *Zákon o obchodování s obroženými druhy s komentářem a prováděcími souvisejícími předpisy*. 1. vydání. Praha. Linde Praha, 2005. 419 s.

7.2 Týrání zvířat

Týrání zvířat představuje nejčastější TČ proti ŽP, a tudíž i proti zvířatům. Konstrukce jeho skutkové podstaty je sice krátká a tedy zdánlivě jednoduchá, i proto zasluhuje bližší pozornost. Třeba jde o dojem na první pohled, který je mylný? Dalším pozoruhodným znakem, který je stejný s TČ CITES, je vysoká míra spolupráce orgánů činných v trestním řízení a orgánů jiných (orgány obce, veterinární správa). Týrání zvířat také charakterizuje věc, která se u jiných TČ zase tak nevyskytuje (ať už z povahy věci nebo pro nezáměr společnosti) – jde o vysokou míru společenské objednávky na potírání a tvrdém trestání tohoto TČ a vysoká míra oznamování podezření, že je týrání zvířat páčáno. Míra aktivismu (bez jakéhokoliv hodnotícího zabarvení) je zde tak vysoká, že skutečně skoro žádný jiný TČ nemůže konkurovat. Názory na aktivismus v oblasti ochrany zvířat před týráním mohou být různé. V ČR snad lze věřit, že zájem na ochraně zvířat proti týrání je ve společnosti ustálen na míře rozumné. Námitkou proti této víře je, že poptávka převyšuje nabídku. V některých okrajových případech to může znamenat přehnanou míru ochrany. Stále platí, že všeho moc škodí. Při činnosti orgánů činných v trestním řízení a orgánů spolupracujících dochází k třídění případů a je nacházena rozumná míra. Rozumnou míru ať už poptávky celospolečenské nebo aktivismu lze mít jednoznačně za užitečnou. U tohoto TČ bude kladen důraz hlavně na objektivní stránku TČ a na judikaturu v oblasti týrání zvířat dokreslující typická jednání.

Objektem TČ dle § 302 je zájem na ochraně zvířat proti týrání. Zvíře bylo „vytčeno před závorku“, a proto stačí odkázat na kapitolu 3.3.

Objektivní stránka náleží v týrání, které vykazuje ještě další znaky odlišující ho od přestupků. Hranice je velmi tenká, a jak již bylo uvedeno, v práci jí nebude věnována bližší pozornost. Nejprve k pojmu týrání – je definováno v mimotrestní normě.⁶¹ Proto se mluví o blanketním charakteru skutkové podstaty TČ týrání zvířat. Jednání naplňující pojem týrání je mnoho. Pro spáchání TČ dle § 302 musí týrání splňovat ještě alternativně další znaky. „Zvlášť surový nebo trýznivý způsob provedení“ definuje prof. Šámal takto: „*jednání..., které se výrazněji vymyká běžným případům a je spojeno s vyšší mírou bolesti, utrpení nebo příkoří týraného zvířete.*“⁶² Druhou alternativu představuje takové týrání, které je „surovým nebo trýznivým způsobem páčáno veřejně nebo na místě veřejnosti přístupném“. Představuje tedy ve volné parafrázi komentáře prof. Šámala něco mezi § 4 odst. 1 OchrZvTýZ a zvlášť surovým nebo trýznivým provedením.⁶³ Toto musí být pak provedeno veřejně atd. (§ 117 TZ). Pojem „veřejně nebo na místě veřejnosti

⁶¹ V § 4 odst. 1 OchrZvTýZ

⁶² Dle ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 3013.

⁶³ Volně dle tamtéž.

přípustném“ dále rozvíjela judikatura.⁶⁴ V další podkapitole bude rozebráno, co vše může spadat do tohoto rámce

Další znaky skutkové podstaty a další zkoumané aspekty budou z hlediska teoretického shrnuty jen velmi krátce do jednoho odstavce. Subjekt je obecný, tudíž nečiní problémy. Vzhledem k tomu, kdo všechno má zvíře (tedy může ho potencionálně týrat) a jak je skutková podstata v dalších znacích formulována, není třeba činit návrhy *de lege ferenda*. Subjektivní stránka spočívá v úmyslu (i nepřímém). Z hlediska teoretického na ní není taktéž nic na problematizování. Kvalifikované skutkové podstaty neobsahují nic překvapivého – tzv. speciální recidivu, způsobení trvalých následků nebo smrti, spáchání činu na větším počtu zvířat. Větší počet zvířat musela určit judikatura – k tomu další podkapitola.

Při pohledu na sankce nezjistíme také nic převratného. Výslovně uvedené tresty jsou: odnětí svobody až do 5 let v kvalifikovaných skutkových podstatách, zákaz činnosti, propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty. TZ také umožňuje udělit jiné. U týrání zvířat se nabízí kombinace trestů ke splnění jejich účelu – zákaz činnosti nebo zabránění věci (nebude dále týráno) a k tomu výchovné působení na pachatele v podobě trestu odnětí svobody (dle okolností podmíněného nebo nepodmíněného). V úvodu bylo psáno o aktivismu, ten hraje právě v oblasti trestání velkou roli – volání po zpřísnění trestní sazby je hlasité. Právo by mělo reagovat na společenské dění, ale ne horečně a překotně. Z pohledu větší prevence se jeví hrozba vyšším trestem pozitivně, taktéž z pohledu aktivismu a společenské poptávky. Právním argumentem je jednak četnost tohoto TČ v rámci TČ proti ŽP a stále existující fakt, že pokud už dojde k TČ proti ŽP, tak následky jsou velké a zvířata nevyjímaje. V tomto ohledu je tedy nutno dát aktivismu za pravdu. Má to svá ale, která byla zmíněna již u TČ CITES.

7.2.1 Týrání zvířat a praxe

Efektivita trestního procesu je u tohoto TČ poměrně vysoká (viz přílohy). Týrání zvířat je TČ evidentním (množství uhynulých zvířat, expertní zhodnocení důvodu smrti, aktivismus atd.). Z hlediska další struktury jsou nejprve uvedeny úvahy, co vše by mohlo splňovat v praxi pojem týrání a zda má praxe možnost se s mírou týrání vypořádat. Jedná se o vymyšlené situace a popsány jsou obecně, vždy bude záležet na dalších okolnostech, jaký odpovědnostní vztah bude použit. Praxe se s nastíněnými případy vypořádá vždy dle dalších okolností případu. Práce rozděluje jednání naplňující pojem týrání zvířat do čtyř kategorií podle společných znaků: *nezájem o zvířata, úmyslné způsobování bolesti příp. způsobení smrti, „příliš mnoho lásky zvířeti škodí“ a kategorie zbytková.*

⁶⁴ Blíže kapitola 7.2.1.

Případy nezájmu lze ilustrovat situacemi, kdy není zvířeti podávána strava, je chováno v nevhodných podmínkách nebo v nepovolených prostorech. Často v takovýchto případech budou předmětem útoku zvířata hospodářská. Přímo fenoménem této kategorie, soudě dle televizních reportáží, je zbavení se zvířete nebo jeho vyhnání. Odpovědnost velí nedělat podobné věci, ale praxe ukazuje, že návštěva útulku bývá problém. Za jinou zcela situaci patřící do kategorie nezájmu lze mít i vyvolání bezdůvodně nepřiměřeného působení stresových vlivů. Je k diskuzi, zda sem patří vědomé (směřuje ke srozumění) ponechání zvířete venku bez dozoru při silvestrovských oslavách. Tyto případy patří v rámci první kategorie k nejkomplikovanějším. Záleželo by na dalších okolnostech, do jakého odpovědnostního vztahu by majitel zvířete spadl. Pravděpodobně ale nepůjde předpokládat, že by utrpení zvířete a další okolnosti odůvodnili v tomto případě trestní odpovědnost. Svůj pohled na problematiku zábavné pyrotechniky z pohledu ochrany zvířat ze správněprávního pohledu poskytla Dr. Prchalová.⁶⁵ V tomto je navazováno na její text otázkou trestněprávního postihu.

Úmyslné způsobování bolesti příp. způsobení smrti je ze všech kategorií spatřováno celospolečensky jako nejhorší jednání, protože vyžaduje aktivní konání. Patří sem od bití, usmrcení, zvířecí zápasy (podřaditelné pod § 4 odst. 1 písm. f) OchrZvTýZ). I do této kategorie lze ale zařadit silvestrovské oslavy s množstvím pyrotechniky – tentokrát však při úmyslně způsobeném vzniku poranění nebo dokonce úhynu zvířat v důsledku ohňostrojů a jiné pyrotechniky (typicky městské ohňostroje a různá drobnější pyrotechnika pro osobní použití). Příkladem budiž namíření pyrotechniky na zvíře. Zde by bylo pravděpodobnější použití trestněprávní odpovědnosti. U otázky ohňostrojů je to složitější, ten je plošný, přímý úmysl asi nedovodíme, ale může v jeho důsledku dojít až k úhynu (ptactvo je z tohoto pohledu hodně zranitelné). U ohňostrojů je odpovědnost těžko odvoditelná, ale rozhodně je k bližší diskusi.

Kategorie „příliš mnoho lásky zvířeti škodí“ se jeví jako společensky málo škodlivé kvůli emotivnímu prvku. Emoce jsou jistě silné, ale překrmování, krmení nevhodným žrádlem nebo udržování zvířete při životě při nulové naději na uzdravení znamená jen utrpení (jednání podřaditelné pod § 4 odst. 1 písm. d) OchrZvTýZ) je dokladem, že toto jednání dosahuje stejné společenské závažnosti jako nezájem o zvíře.

Zbytková kategorie představuje různorodá jednání. Za všechny lze uvést postih dopingu (§ 4 odst. 1 písm. e) OchrZvTýZ), cvičení zvířete k výkonům (§ 4 odst. 1 písm. a), b) OchrZvTýZ).

⁶⁵ In PRCHALOVÁ, J. Zábavná pyrotechnika z pohledu ochrany zvířat. *Správní právo*, 2015, roč. 58, č. 6, str. 321 – 330.

Kategorizaci vybranou pro práci nepotvrzuje starší literatura. Ta se snažila najít časté případy a příliš je netřídila.⁶⁶ Vůči vybrané kategorizaci jednání může mluvit i její přílišná obecnost. Protiargumentem je, že hledání jistých společných rysů určitých jednání je důvod dostatečně ospravedlňující zvolenou koncepci. Krátce, jde tedy o to, jakou metodu práce kdokoliv zvolí.

Pojednání o judikatuře lze rozdělit na judikaturu, která dotvářela konstrukci skutkové podstaty týrání zvířat, a judikaturu ryze praktickou bez vážnějšího teoretického dopadu na týrání zvířat. Druhá skupina však ilustruje, co se skutečně v praxi děje. Je mnohem konkrétnější a realitě bližší než cokoliv vymyšleného.

Judikatura tvořící je představována dvěma rozhodnutími – jednak klíčovým 8 Tdo 657/2011 a pak doplňkově 5 Tz 258/2000. První judikát poskytuje výklad o místě veřejnosti přístupném a stanovuje větší počet zvířat (pro kvalifikovanou skutkovou podstatu § 302 odst. 3) na 7. Místem veřejnosti přístupným rozumí Nejvyšší soud i místo soukromé a nepřístupné, pokud lze z okolí veřejně přístupného pozorovat projevy týrání na soukromém pozemku.⁶⁷ Druhý tvořící judikát již tak významný není. Jeho právní věty se týkají úpravy v trestním zákoně a potvrzují jen znaky skutkové podstaty TČ týrání zvířat, zabývají se zejména otázkou nepřímého úmyslu.

Judikaturu ilustrující (dostala se až k Nejvyššímu soudu – není to úplně běžné) lze rozřadit do dvou skupin: nevhodná přeprava a nezáměr o zvíře. Příklad nevhodné přepravy lze ilustrovat na již použitém usnesení Nejvyššího soudu (k nepřímému úmyslu).⁶⁸ Zde došlo k převozu ptáků z Polska v různých pytlících, v dutinách vozu při vysoké teplotě, jejich nevyspělosti. Všechno vedlo k dehydrataci a úhynu několika jedinců. Tehdy o týrání zvířat dle soudů nešlo. Argumentace soudu ale není přesvědčivá – snaha o vyhnutí se celní kontrole a rychlé projetí hranic nemusí znamenat snahu o netýrání a absenci srozumění. Navíc snaha vyhnutí se něčemu nemůže být ospravedlňujícím důvodem. Vzhledem ke způsobu umístění ptáků v autě lze důvodně pochybovat o nesrozumění obviněného s tím, že mohou umírat v bolestech a že jsou přepravovány v trýznivých podmínkách. Na případ lze navázat a zabývat se otázkou, jak by to bylo, kdyby byl přes hranice převážen živý exemplář CITES bez povolení, tím by byl páčán TČ CITES, a zároveň by došlo k převozu exempláře-zvířete v nevhodných podmínkách, tedy by bylo v některých případech možné dovodit i týrání zvířat. Z textace ustanovení § 299 a § 302 TZ nelze vyloučit souběh TČ CITES a týrání zvířat. Ani komentářová literatura to nevylučuje.

⁶⁶ Např. CHMELÍK, J. *Ekologická kriminalita a možnosti jejího řešení: vysokoškolská učebnice*. 1. vydání. Praha: Linde, 2005, s. 65.

⁶⁷ Parafráze právní věty usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 7. 2011, sp. zn. 8 Tdo 657/2011.

⁶⁸ Níže volně shrnuto usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 11. 2000, sp. zn. 5 Tz 258/2000.

Případy nezájmu se týkají hlavně zvířat hospodářských (ovce, dobytek, koně), v jednom případě i psů. Význam této kategorie judikátů spočívá v jasném vymezení toho, jaká péče, strava apod. musí být poskytována a také v tom, že vždy bylo dovolání odmítnuto. Pachatelé týrání zvířat tedy byly vždy nižšími soudy odsouzeni po právu. Z hlediska skutkového jsou případy týkající se hospodářských zvířat velice podobné – neposkytování stravy, v důsledku toho metabolické poruchy, jiné poškození zdraví a úhyny vyhladověním spojené mnohdy s nevhodnými podmínkami pro chov.⁶⁹ Větší dosah může mít ale relativně nové rozhodnutí Nejvyššího soudu v obdobné věci.⁷⁰ Oproti předchozím je silně propracované, neboť je v něm košatá argumentace obviněného, na kterou obsáhle reaguje soud. Dotýká se otázky subsidiarity trestní represe, úmyslu, veřejnému spáchání. Z tohoto pohledu si zasluhuje pozornost jako usnesení shrnující. Význam je doložen i vymezením se k trestání – řešena je určitost trestu „zákaz chovatelství ovcí“. Z hlediska trestání je toto usnesení významné i tím, že okresní soud v Hradci Králové udělil kombinaci trestů, která by ve svém souhrnu mohla naplnit pojem a účel trestů. Usnesení týkající se psů (8 Tdo 10/2014), mimochodem podobně obsáhlé jako to výše, může být shledán vůdčím pro určení rozsahu péče o psy a jim podobná zvířata. Vztahuje se ale k staré právní úpravě (trestnímu zákonu), což je vzhledem k spisové značce pozoruhodné. Proč se to tak táhlo? Takto mírně vulgarizovaná řečnická otázka se vyloženě nabízí.

7.3 Zanedbání péče o zvíře z nedbalosti

Zanedbání péče o zvíře z nedbalosti (dále v kapitole jen „TČ zanedbání péče“) představuje nedbalostní a méně frekventovanou alternativu vůči úmyslnému týrání zvířat. Nebude proto detailně rozpracováno. Čemu však je pozornost nutné věnovat, je vymezení tohoto TČ vůči týrání zvířat. Rozdíly se sice jeví evidentními. Má se ale dát na první dojem?

Objektem je stejně jako u týrání zvířat zájem společnosti na ochraně zvířat, to je stejné. Objektivní stránka je už složitější. Vyžaduje se „zanedbání potřebné péče z hrubé nedbalosti“ – toto krátké sousloví ale vyvolává otázky. Hrubá nedbalost představuje jakousi vyšší míru nedbalosti, tedy ne ledajaká nedbalost je nedbalostí hrubou.⁷¹ Pojem péče přináší minimálně jednu otázku. Jaká má být míra této péče? Odpověď řádná, tak aby zabezpečila zvíře, je na bílé dni, ale bude záležet mnohdy na konkrétních okolnostech, aby mohlo být konstatováno, o jakou péči jde. Subjekt TČ zanedbání péče stejně jako objekt není problematický – kdokoliv, kdo vlastní nebo je povinen se starat z jiného důvodu.

⁶⁹ Shrnut význam: usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 1. 2012, sp. zn. 7 Tdo 1655/2011 a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 6. 2014, sp. zn. 7 Tdo 682/2014.

⁷⁰ Níže shrnuto Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2015, sp. zn. 4 Tdo 728/2015.

⁷¹ K pojmu nedbalosti jako celku viz § 16 TZ.

U subjektivní stránky je třeba hledat klíčový rozdíl oproti TČ týrání zvířat – formu zavinění, již z názvu skutkové podstaty vyplývá. Hranice mezi onou hrubou nedbalostí a nepřímým úmyslem se i díky dikci některých písmen § 4 OchrZvTýZ jeví problematickou – písm. c), v), x). Omezování výživy (písm. c)) může splňovat za jistých okolností skutkovou podstatu TČ týrání zvířat, ale stejně tak by bylo možné uvažovat v některých případech i o TČ zanedbání péče. Příklad dle písm. v) – nevhodné prostory – i zde lze spatřovat vedle týrání i znaky nedbalostního TČ dle § 303 TZ. Zřejmá bezohlednost se jeví v některých případech více přiléhající než srozumění znamenající nepřímý úmysl. Zbytková kategorie u týrání zvířat představovaná písm. x) pod sebou toho může schovávat tolik, že snad ani nelze vymyslet přiléhavý příklad. Z hlediska efektivity ochrany je to jistě záslužné, ale pro praxi tím často vzniká problém. Volat kvůli tomu po změně právní úpravy by bylo skoro až laciné. Podstatná je tady efektivita ochrany a vyřešit na jednom úseku složitost nepřímý úmysl vs. (hrubá) nedbalost by bylo sice záslužné, leč nejednalo by se o řešení celosystémové. Přesto si nelze jeden návrh neodpustit. Necht' z hrubé nedbalosti zákonodárce udělá nedbalost běžnou. Bude to sice znamenat rozšíření trestní represe (snad ne extrémní), ale také zvýšení efektivity a míry ochrany. Jak se zdá, zákonodárce se vydává v této oblasti směrem k zvyšování. I tak bude stále nejspíš platit posuzování případ od případu.

U kvalifikovaných skutkových podstat i sankcí nenajdeme nic převratného. Z logických důvodů jde o menší počet eventualit u kvalifikovaných skutkových podstat (smrt nebo trvalé následky) a sankce jsou přiměřené nedbalostní formě zavinění.

Celkově je TČ zanedbání péče méně frekventovaný než týrání zvířat. Možnost jeho „zatraktivnění“ tu je, ale je otázkou, zda se zatraktivňováním vůbec zabývat, pokud funguje jak společenská objednávka po potírání podobné trestné činnosti (i pomocí jiné skutkové podstaty), tak orgány činné v trestním řízení.

7.4 Pytláctví

TČ pytláctví patří mezi vlajkové lodě TČ proti ŽP.⁷² Byť je objektem tohoto TČ zvěř, je zařazen do kvalifikační práce. Jak bylo uvedeno v podkapitole zvěř – veškerá zvěř splňuje definici živočicha i zvířete. Četnost páchání tohoto TČ v rámci všech TČ proti ŽP je jistě také dobrým důvodem k rozpracování tématu. Zájem na ochraně zvěře ale není jediným chráněným zájmem TČ pytláctví – chráněn je i zájem na ochraně ryb. Ryby ale nebudou v práci rozpracovány tak do hloubky jako zvěř (i pokud půjde o příklady). Ryby jako takové nejsou ani (na rozdíl od zvěře) definovány. Resp. zákon o rybářství uvádí pouze některé druhy ryb, které definuje, a z pojmů

72 Viz příloha č. 2.

rybám blízkým používá jen rybí obsádku⁷³. Pojmy ostatní nelze považovat za náznak definice ryb. Legální definice ryb by ani nedávala smysl, protože se jedná o živočišnou třídu a její chápání v obecném smyslu se kryje s chápáním právním. Z hlediska objektu je ale pytláctví ještě zajímavější, protože taktéž chrání vlastnictví k upytlačené zvěři a rybám. Toto tvrzení podporuje formulace „*v hodnotě nikoli nepatrné*“. Zmíněné sousloví ale také naznačuje, že právě v oné hodnotě upytlačeného je rozdíl mezi odpovědností správněprávní a trestněprávní. Je také dalším důkazem toho, že hranice nutná a přesně stanovená může být i tak tenká. Na to, který zájem je právě chráněn musí v praxi myslet každý právník, který má tuto normu aplikovat. To nemá u základní skutkové podstaty takové následky, ale v případě jedné z kvalifikovaných skutkových podstat to už podstatné je.

Objektivní stránka TČ pytláctví je charakterizována mnohostí jednání – loví, ukryje, převede, přechovává. To lze hodnotit pozitivně v tom ohledu, že je objekt tohoto TČ chráněn skutečně komplexně proti rozličnému jednání. Jedná se také o projev zásad práva ŽP a zásad ochrany zvířat v právu. V rámci objektivní stránky je nynější kladně hodnocený stav u pytláctví úplně odlišný od stavu do účinnosti novely č. 330/2011 Sb. (dále jen „novela“). Před novelou bylo užíváno slovo „*uloví*“. To mělo dalekosáhlý dopad na okamžik dokonání pytláctví – muselo dojít k ulovení zvěře, nestačilo jen lovit. Tento stav byl dlouhou dobu kritizován až do kýžené novely. Odraz nastíněného se projevil i v judikatuře, neboť použitelnost starší judikatury je tím při nejmenším znesnadněna. Pozitivní změny se v rámci pytláctví projevují ale i po novele – existuje totiž sazebníky, které stanovují přesnou výši škody způsobené neoprávněným lovem – jsou to: Sazebník minimálních hodnot upytlačené zvěře podle druhu, pohlaví a věku a Sazebník pro stanovení hodnoty ryb ulovených při neoprávněném lovu (pytláctví) v rybářských revírech a v rybníkářství. Oba byly připraveny odbornými institucemi a naplňují zásadu trestního práva *nullum crimen sine lege stricta*. Jedná se sice o pouhé sazebníky, ale sami o sobě dávají určitou míru jistoty, kde je hranice trestnosti. Jejich kladem je i fakt, že při změně okolností lze rychle reagovat i změnou sazebníku. Slabinou je naopak skutečnost, že se jedná právě o pouhé sazebníky a nikoliv součást vyhlášky nebo zákona. Požadavek na zákonnou úpravu by byl nejspíše přemrštěný a znemožnil by efektivní ochranu objektu TČ pytláctví, ale sazebník jako příloha minimálně vyhlášky ministerstva by nebyl od věci. Došlo by k lepšímu naplnění základní zásady trestního práva *nullum crimen sine lege* ve všech jejích podzásadách. Existence sazebníků ulehčuje i dokazování – pokud by sazebníky nebyly, velice složitě by byla stanovována škoda případ od případu (možná by nešlo vůbec škodu určit). Přesto však je nutné zvěř nebo ryby ocenit odborným vyjádřením.

73 Blíže viz § 2 zákona č. 99/2004 Sb., Zákon o rybářství, ve znění pozdějších předpisů.

Jde-li o subjekt, tak ten nečiní v praxi žádné problémy. Pytláctví může spáchat kdokoliv. Je jen jeden případ, kdy jediné zvláštní subjekt může spáchat pytláctví. Je tomu tak v případě § 304 odst. 2 písm. c), kdy je pachateli uložena zvlášť povinnost konat (př. myslivecká či rybářská stráž).

Subjektivní stránka spočívá v úmyslu. Stačí však úmysl nepřímý. Většinou zde však bude úmysl přímý dokázán (pachatel neměl povolení, přesto zamířil, vystřelil, zasáhl). Toliko k základní skutkové podstatě.

Kvalifikovaná skutková podstata (odst. 2) nabízí více alternativ. Mnoho z nich jsou alternativy v TZ se několikrát opakující u různých TČ – jako člen organizované skupiny, větší prospěch, zvlášť uložena povinnost (v tomto případě chránit ŽP) atd. Tyto nezasluhují bližší pozornost pro svou absolutní neproblematičnost. Příklad organizované skupiny lze použít na již částečně rozpracovaném příkladu: síť restaurací podnikající např. jako společnost s ručeným omezením řídí a organizuje trestnou činnost spočívající v pytláčení pro zvěřinové hody. Nejzajímavější eventualitou u kvalifikované skutkové podstaty je písm. d) – spáchání zavrženíhodným způsobem, hromadně účinným lovem nebo v době hájení. Doba hájení problematická není, ta je jasně dána, a pokud je v jejím průběhu pytláčeno, není co řešit. Problematictější jsou ale předchozí dvě možnosti. Prof. Šámal uvádí: „Zvlášť zavrženíhodný je takový způsob lovu, který způsobuje zvěři zbytečné utrpení (lov do želez, na lep, do ok apod.), nebo chytání ryb pomocí výbušných, otravných nebo omamných látek atd. Jde o způsob lovu zvěře nebo ryb, který zákon zakazuje ...“⁷⁴ V tomto případě jde sice o způsob lovu, jenže pokud prof. Šámal dále definuje pojmy surový nebo trýznivý způsob týrání zvířete odkazem na příslušná zákonná ustanovení a u TČ pytláctví nevylučuje jednočinný souběh s týráním zvířat (jako příklad uvádí právě zvlášť zavrženíhodný způsob), tak toto všechno dohromady vypadá, že se tu jedna a tatáž skutečnost přičítá pachateli dvakrát – jednou jako kvalifikovaná skutková podstata pytláctví a pak jako týrání zvířat – veškerá zvěř i ryby totiž splňuje i pojem zvíře. Zde je nutno se vrátit k objektu TČ pytláctví. Argumentem pro konstatování, že nejde o dvojí přičítání téhož jednání, mohou být právě rozdílné objekty TČ – zvěř a ryby a navíc zájem na ochraně majetku vs. zvíře. Zájem na ochraně majetku je argument legitimní, ale zvěř vs. zvíře nikoliv, jak již bylo několikrát uvedeno. Zkoumané neobstojí ale z hlediska faktického – z tohoto pohledu jde o totožná jednání. Z hlediska problematiky totožnosti skutku – prof. Jelínek v komentáři uvádí: „Je třeba rozlišovat mezi skutkem (událost ve vnějším světě vyvolaná jednáním člověka) a trestným činem...“⁷⁵ Skutkem je tedy lov zavrženíhodným způsobem a ten může naplnit znaky jednoho či více TČ. Toto je ale rozlišováno – jde o to, aby

⁷⁴ Dle ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 3023.

⁷⁵ Dle JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 4. vydání. Praha: Leges, 2013, str. 899.

tentýž skutek nebyl pachateli přičten dvakrát – jednání a následek jsou zachovány v obojím případě (stačí zachování jednoho). Argument totožností skutku tak nepůsobí ve spojení s předchozími přesvědčivě. Byť *stricto sensu* by se dalo říci, že následek je i díky objektům TČ jiný – je na něčem jiném a jednání směřuje jednou proti zvěři a majetku a podruhé proti zájmu na ochraně zvířat. Z výše uvedeného lze dovodit odlišnosti, ale není to snadné a není to hlavně jednoznačné – minimálně mohou být pochybnosti. Proto by měl být tento dílčí problém řešen při jedné z komplexnějších novel TZ – není vhodné novelizovat kvůli jednotlivostem. Zachován by neměl v tom případě být v písm. d) zavrženíhodný způsob lovu a měl by být umožněn souběh s týráním zvířat. Druhou cestou je zachování skutkové podstaty kvalifikované v současné podobě a vyloučení souběhu s týráním zvířat (v tom případě by bylo vhodné zaměřit se i na trestní sazbu). Možnou cestou může být ale i judikurní řešení, které by mohlo být rychlejší. Aktuálním příkladem z praxe, který by splňoval výše popisované jednání, jsou otravy Furadanem (jed, který je rozmístěn v místě výskytu zvěře).⁷⁶

Pokud jde o trestní sazby, tak je současný stav ze strany odborné literatury nekritizován. Na druhou stranu i přes skutečnost, že TZ přinesl oproti trestnímu zákonu zpřísnění trestních sazeb, stojí za úvahu zvýšení trestních sazeb. Veřejností je kriminalita v oblasti ŽP vnímána velmi negativně a je poptávka po zpřísnění trestů. Právo samozřejmě nemůže podléhat náladám veřejnosti, ale reflektovat by je alespoň v úvahách mělo. Uvažovat ale nad zpřísněním z dnešních max. dvou let v základní a až pěti v kvalifikované skutkové podstatě na vyšší lze pouze v kontextu uvedeném u TČ CITES. Z hlediska jiných trestů, než je nepodmíněný trest odnětí svobody, jsou použitelné tresty stanoveny logicky. Jiné možnosti nepřicházejí v úvahu.

7.4.1 Judikatura k pytláctví

Z hlediska efektivity trestního procesu viz přílohy. Nevykazuje problémy. Nyní k judikatuře. Starší judikatura je díky rozebírané novele málo použitelná – jsou jiné okamžiky dokonání TČ. Proto je použitelné judikatury vyšších soudů v porovnání s jinými TČ proti ŽP méně. Pytláctví se velmi často dokonce ani nedostane k vyšším soudům a končí buď na soudě okresním, či po odvolání na krajském. Pytláctví okresní soud, na kterém jsem vykonával praxi, v jejím průběhu neprojednával.

Pro příklad z praxe bude použit případ, který prošel všechny dle procesních předpisů možné soudy. Dostal se přes Nejvyšší soud až k soudu Ústavnímu (sp. zn. 4 Tdo 158/2013 a III. ÚS 1729/2013). Přesto, že případ napadl až k Ústavnímu soudu, nebylo o něm ani na Nejvyšším ani na Ústavním soudě rozhodnuto meritorně – jak dovolání, tak ústavní stížnost byla odmítnuta.

⁷⁶ Dle vyjádření pracovníce ČIŽP.

V něm popsané jednání je skutečně pro pachatele pytláctví typické. Pomocí nezjištěné palné zbraně byl bez povolení uloven 1 kus zvěře (jelenec běloocasý) i přes vědomí pachatele, že nemá povolení k lovu takovéto zvěře a byl seznámen řádně se všemi řády apod. před lovem.⁷⁷ Škoda se vyšplhala na 90 000 Kč. Zajímavostí rozebíraného případu je, že se udál před novelou, a proto novela hrála v případě roli. S optikou dneška odsouzený se odvolával na změnu právní úpravy (z „uloví“ na „loví“) v kombinaci s možnou záměnou jelence za daňka (na daňčí zvěř povolenku prý měl). Ovšem argumentoval tak nevhodně, že jeho argumentace nebyla posouzena jako relevantní.⁷⁸ Tento případ by byl dnes právně posouzen stejně před novelou i po novele. Pachatel lovil a také ulovil. Škoda způsobená shora popsaným jednáním dalece převyšuje minimální sazbu za jedinice samce jelence běloocasého – ta činí 26 300 Kč. Z hlediska určování škody je totiž hodnota odstupňována jednak dle pohlaví, druhu živočicha (biologický slova smysl), věku a u ryb k tomu přistupuje i kategorizace.⁷⁹ Trest byl uložen následovně: zákaz činnosti spočívající v zákazu držení, nošení a používání střelné zbraně podléhající povolení na 2 roky a peněžitý trest 20 000 Kč (se stanovením náhradního trestu při nezaplacení peněžitého trestu). Myslivecké sdružení, kterému škoda vznikla, bylo se svým nárokem odkázáno na řízení ve věcech občanskoprávních (§ 229 TR).

Shora rozebraný případ dokládá jednak typické jednání naplňující skutkovou podstatu pytláctví a pak také ukazuje často udělované tresty – vedle v případě použitých se používá podmíněný trest odnětí svobody nebo trest nepodmíněný s nízkou trestní sazbou.

Další judikatura nebude pro svoji podobnost se zkoumaným případem rozebírána.

7.5 Další skutkové podstaty týkající se zvířat

Zbytkové TČ proti zvířatům najdeme v § 305 a § 306 TZ. Jedná se o TČ, které se ve sledovaném období ještě nestaly – důvody viz níže. V případě první skutkové podstaty se jedná o absolutně kazuistický popis objektivní stránky TČ, v případě druhé tomu tak není. Co však mají společného je fakt, že jsou nejklasičtějším příkladem blanketních norem. Blanket je až tak výrazný, že je otázkou, jestli se s tím praxe vyrovná. Otazno je taktéž, zda by nebyla třeba u těchto dvou skutkových podstat novela. Tyto otázky však zodpovědět absolutně jednoznačně přijatelným způsobem nelze, protože praxe se s nimi nepotkává a nedává tedy žádný podklad pro úvahy nad změnou právní úpravy. Přesto však k jistým úvahám *de lege ferenda* dochází. Jsou ale omezeny výše zmíněným faktem.

⁷⁷ Volně dle usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. února 2013, sp. zn. 4 Tdo 158/2013

⁷⁸ Volně shrnuto dle usnesení Ústavního soudu ze dne 18. července 2013, sp. zn. III. ÚS 1729/13, bod 5 a bod 13

⁷⁹ Blíže viz Sazebník minimálních hodnot upytlačené zvěře a Sazebník pro stanovení hodnoty ryb ulovených při neoprávněném lovu (pytláctví) v rybářských revírech a rybníkářství.

7.5.1 Neoprávněná výroba, držení a jiné nakládání s léčivy a jinými látkami ovlivňující užítkovost hospodářských zvířat

Objektem skutkových podstat dle § 305 (obsahuje dvě základní skutkové podstaty) je dle odborné literatury zájem na ochraně hospodářských zvířat před zvyšováním jejich užítkovosti. Z výše uvedeného je třeba si všimnout, že zkoumaným nejsou chráněna všechna zvířata, nýbrž jen ta hospodářská.⁸⁰ Tedy je skutečně na místě nazývat tuto skutkovou podstatu za další či zbytkovou skutkovou podstatu týkající se zvířat. Závěr o jediném objektu však lze minimálně z jednoho úhlu pohledu napadnout. Prvotním objektem je jistě uvedený zájem, ale vzhledem k množství různých látek ve skutkové podstatě uvedených je možno dovodit, že dalším chráněným zájmem je i zájem na správném (zákonném) užívání ve skutkové podstatě zmíněných látek. Tento objekt TČ sice může vyplývat z toho, že zmiňované látky slouží právě k zvyšování užítkovosti, ale není jisté, zda není úmysl zákonodárce dán tak, aby byl objekt dvojitý a to explicitně. K objektu tohoto TČ se vyjádřil i doc. Stejskal a nabídl pohled jiný, než je prezentován zde. Ve svém článku uvedl: „*Naopak u některých trestných činů zařazených do hlavy osmé, mám vážné pochybnosti, zda jde ještě o ochranu životního prostředí, např. § 305 ... To je spíše problematika veterinární hospodářská.*“⁸¹ Hlavy TZ jsou vytvářeny právě na základě objektu TČ. Náзор doc. Stejskala je alternativou k názoru přeloženému výše. Aplikován by měl být ale náhled uvedený jako první – minimálně zprostředkovaný zájem na ochraně třeba jen některých zvířat lze vysledovat, a tudíž lze vysledovat i požadavek na ochranu ŽP. Kam jinam vhodněji by bylo možné tuto skutkovou podstatu zařadit? Není jiné vhodnější varianty než tam, kde je nyní.

Objektivní stránka tohoto TČ je vrcholem kazuistiky. Spočívá totiž v různých formách nakládání s různými látkami. Celkově lze uvést, že se jedná o dosti složitě popsané jednání. Opravdu různorodé jednání by mělo při běžném uvažování znamenat, že skutková podstata by měla dopadat na široký okruh případů a měla by dobře naplňovat jak zásady práva ŽP, tak zásady trestního práva. Tomu ale tak není – za sledované období nebyla skutková podstata vůbec využita. Může to znamenat, že právě přílišně kazuistický charakter této skutkové podstaty (resp. hlavně objektivní stránky) znemožňuje její naplňování. Náznak problémů, které by mohla mít praxe, kdyby se dostala do kontaktu s rozebíraným, ukazuje dokonce i prof. Šámal v komentáři. Zjednodušuje totiž shrnutí látek, které jsou neoprávněně používány, a snaží se je zatřídit podle společných znaků. Právě zjednodušení kategorizace látek by mohlo být cestou k používání a naplňování této skutkové podstaty. Vzhledem k rozmanitosti a odbornosti problému je ale navrhované zjednodušení na odbornících na tyto látky a odbornících na zemědělství. Právo by mělo pak výsledky činnosti odborníků zpracovat.

⁸⁰ K pojmu viz § 3 odst. 1 písm. c) zákona č. 166/1999 Sb., Zákon o veterinární péči, ve znění pozdějších předpisů.

⁸¹ Citováno dle STEJSKAL, V. Nový trestní zákon 2010. *České právo životního prostředí*, 2009, roč. 9, č. 1, str. 47.

Subjektem může být kdokoliv. V této části znaků skutkové podstaty tudíž nepřicházejí problémy. Zvláštní subjekt by se nabízel u kvalifikované skutkové podstaty, ale zákonodárce ho neustanovil.

Z hlediska subjektivní stránky se jedná o TČ úmyslný. Zde při návaznosti na složitě koncipovanou objektivní stránku přichází další problém – zavinění (některá jeho forma) musí krýt všechny znaky skutkové podstaty. Úmysl se musí vztahovat i k způsobu užití látek a k vědomí resp. minimálně srozumění s tím, že se o tam uvedené látky jedná. Úmysl se bude tudíž složitě dokazovat – minimálně pomocí odborných vyjádření a to ještě neznamená vše. Uvedené může být dalším důvodem nevyužívání této skutkové podstaty. Proto se nabízí možnost ustanovit u § 305 TZ jinou formu zavinění – např. formulací „*byť i z nedbalosti*“ (tak tomu je např. u TČ dle § 306 TZ). Tím by se rozšířila trestní represe (jestli nad rámec zásady subsidiarity trestní represe je otázkou). Zásady práva ŽP by ale byly více naplněny určitě. Možné by byly dvě formy zavinění, přičemž by v úvahu v konkrétním případě přicházela vždy jen jedna z nich. Pokud by byla toto rozšíření na vkus zákonodárce příliš široké, nabízí se užší formulace „*byť i z hrubé nedbalosti*“. Tím by byla míra trestní represe podstatně nižší.⁸²

Pokud jde o kvalifikované skutkové podstaty, tak tyto nepřinášejí v TZ nic nového – jako člen organizované skupiny, opětovně, rostoucí prospěch resp. rozsah. Co naopak chybí u kvalifikované skutkové podstaty? Schází obdobný případ jako u § 304 TZ – osoba páchající TČ má zvlášť uloženou povinnost konat. Tato povinnost může sice být přítěžující okolností ve smyslu § 42 TZ, ale přesto by bylo vhodné, aby byla explicitně stanovena vyšší trestní sazba u některých osob. Formulace zaštiťující různé v úvahu připadající osoby by mohla znít např. takto: *osoby obhospodařující (starající se o) hospodářská zvířata, nebo osoby mající povinnost o hospodářská zvířata pečovat, zejména pak majitel, chovatel, zemědělec v živočišné výrobě ...* První možnost by spočívala ve faktickém stavu – problémem by ale mohla být přílišná šíře trestní represe. Naopak problémem druhé možnosti by byl fakt, že by musely být dovozeny tyto povinnosti ze zákona, a pokud by nebyly dány, tak by byla navrhovaná kvalifikovaná skutková podstata nepoužitelná. Společným problémem obou návrhů je, že se neví, jak by fungovaly v praxi a neví se ani, jak funguje stávající stav. O trestních sazbách nemá smysl se rozepisovat. Nejprve by se musela skutková podstata využívat. Totéž platí o judikatuře.

Nepoužívání § 305 TZ může mít podstatně jednodušší důvody, než jsou ty shora uvedené. Nikdo tuto oblast neřeší – okraj nikoho nezajímá. Nebo může být stav v oblasti používání látek ovlivňujících užitek zvířat natolik dobrý, že k žádnému jednání (byť třeba podobnému

⁸² Ke konkrétnějšímu odlišení zavinění JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 4. vydání. Praha: Leges, 2013, str. 33-39.

skutkové podstatě § 305 TZ) nedochází. Bohužel o všem se lze jen domnívat, získaná data mohou jen ukázat směr úvah. Co je však jisté, je, že pokud není skutková podstata kteréhokoliv TČ využívána, může to znamenat problém. Naplnění návrhů *de lege ferenda* by právě proto u této skutkové podstaty byly velmi užitečné. Snad by mohlo znamenat změnu současného stavu.

7.5.2 Šíření nakažlivé nemoci zvířat

Další nevyužívanou skutkovou podstatou je právě šíření nakažlivé nemoci zvířat (§ 306 TZ). Konstrukce této skutkové podstaty je oproti § 305 z pohledu většiny znaků jednodušší.

Právě objekt tohoto TČ je širší než u § 305 – vedle hospodářských zvířat dopadá i na zvířata v zájmových chovech a volně žijící zvířata. Objektivní stránka je opět charakterizována rozličným jednáním – způsobení nebo zvýšení nebezpečí zavlečení nebo rozšíření nakažlivé nemoci zvířat. Vzhledem k tomu, že jde o TČ ohrožovací, tak stačí pouhý vznik ohrožení k dokonání, nemusí dojít k následku. Tato skutečnost velmi dobře naplňuje zásady práva ŽP. Nakažlivé nemoci zvířat jsou dle zmocňovacího ustanovení § 308 TZ stanoveny nařízením vlády resp. jeho přílohou.⁸³ To lze hodnotit taktéž pozitivně s ohledem na zásady práva ŽP. Vládní nařízení lze v případě nutnosti změnit rychleji než zákon. Navíc má nařízení zákonnou oporu pro své vydání, což je dobré z pohledu zásady *nullum crimen sine lege*.

Subjekt opět není problematický, je jím kdokoli. Subjektivní stránka je formulována „byť i z nedbalosti“ – k tomu viz výše. Kvalifikovaná skutková podstata (odst. 2) taktéž není problematická – spočívá v jednání z odst. 1, které ale způsobí rozšíření nemoci.

O trestních sazbách nemá smysl se rozepisovat. Nejprve by se musela skutková podstata využívat. Totéž platí o judikatuře. Dokonce i prof. Šámal v komentáři uvádí jako použitelný a skutkovou podstatu utvářející judikát jen rozhodnutí z roku 1928.

Lze se jen domnívat, proč tato skutková podstata není využívána. Na rozdíl od § 305 ale nejspíše není nevyužívání této skutkové podstaty v její špatné formulaci, alespoň se to lze z nastíněného domnívat. Tento TČ není páchán třeba proto, že je obecně rozšířeno vědomí, jak jsou využívána zvířata touto skutkovou podstatou chráněná. V případě hospodářských zvířat jako potrava a v případě zvířat v zájmovém chovu pro potěchu. Minimálně to platí pro úmyslné zavinění. Pravděpodobnost, že by jednání naplňující tuto skutkovou podstatu nebylo stíháno, se jeví s ohledem na to, proč se lze domnívat, že není tento TČ páchán, za prakticky nulovou. Místo pro úvahy *de lege ferenda* proto nejsou spatřovány.

⁸³ Nařízení vlády č. 453/2009 Sb. – příloha č. 2.

7.6 Další skutkové podstaty chránící životní prostředí

7.6.1 Další skutkové podstaty trestných činů proti životnímu prostředí

Dalšími skutkovými podstatami práce rozumí výše nezmíněné skutkové podstaty patřící do hlavy VIII. TZ. Lze je rozdělit na obecné a ostatní. Mezi obecné skutkové podstaty TČ proti ŽP se řadí již tradičně TČ poškození a ohrožení životního prostředí v úmyslné i nedbalostní variantě (§ 293, § 294 TZ), ostatní představují zbylé TČ v hlavě VIII. Před nabytím účinnosti TZ byly obecné TČ proti ŽP vlajkovou lodí skutkových podstat chránících ŽP. Výskyt těchto TČ ale dle statistik dlouhodobě klesá: důvody mohou být různé, práce se jim blíže nevěnuje. Pozici vlajkových lodí přebraly výše rozebírané TČ. Přesto je třeba krátce obecnější skutkové podstaty zmínit, protože k jejich aplikaci může dojít i v současnosti (ač ne často). Práce se blíže a krátce věnuje jen úmyslné variantě.

Objektem TČ je ŽP jako celek. Dosah pojmu ŽP je z povahy definice dalekosáhlý, proto také může tato skutková podstata sloužit i k ochraně zvířat či živočichů. Nebude se ale jednat o ochranu zvířat v pravém slova smyslu, půjde o ochranu zvířat jako součásti některé složky ŽP. Převážně touto složkou budou organismy. Je ale nutné zdůraznit, že pokud na případ dopadá konkrétnější speciální skutková podstata, má být použita tato.

Objektivní stránka spočívá v rozličném jednání (viz existence alien), které musí být v rozporu s jiným právním předpisem. Jiným právním předpisem mohou být různé právní předpisy, převážně se jedná o předpisy environmentální.⁸⁴ Rozličnost jednání dokresluje i skutečnost, že skutková podstata počítá s možností ohrožovacího TČ i poškozovacího TČ. K dokonání TČ však postačí jen ohrožení. Vždy půjde o jen o jednu z variant.

Zbylé u dříve uvedených skutkových podstat zkoumané znaky skutkové podstaty jsou ponechány k prozkoumání jiným pracím. Větší pozornost si zaslouží až možné sankce, ať už u základních nebo kvalifikovaných skutkových podstat. V základní odnětí svobody až na 3 léta, v nejtěžší kvalifikované až na 8 let. Tyto sazby srovnáme s TČ do jisté míry obdobným: obecným ohrožením. U něj je v základní skutkové podstatě sazba až na 8 let, v kvalifikovaných můžeme dojít až k výjimečnému trestu. Obdobnost ohrožujícího jednání je u obou TČ velká. Jistě je zájem na ochraně života a zdraví lidí přednější než zájem na ochraně ŽP, ale při úvaze, co všechno ŽP je a co všechno ovlivňuje, lze dojít k myšlence, zda s ohledem na výše uvedené srovnání nezpřísnit u TČ dle § 293 TZ trestní sazbu. Míra je otázkou hlubší diskuse. Platí totiž výše vytčené relativizační prvky.

⁸⁴ Výčet nejčastějších norem viz ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 2942 – 2944.

Ve vztahu ke zvířatům a živočichům budou obecné a další skutkové podstaty aplikovatelné jen minimálně, máme přiléhající zvláštní právní úpravu. Z hlediska úvah *de lege ferenda* ale svou pozornost přesto zasluhují, ačkoliv novela č. 330/2011 Sb. je výrazně dle názoru odborné veřejnosti vylepšila.⁸⁵ V rámci těchto skutkových podstat tedy lze ještě částečně vylepšovat jejich kvalitu. Práce však tyto návrhy nečiní, stávající stav hodnotí souhlasně s Dr. Zichou.

7.6.2 Skutkové podstaty mimo hlavu VIII. trestního zákoníku

Kapitola vymezuje, které skutkové podstaty TČ i zprostředkovaně chrání ŽP (resp. zvířata a živočichy) a nejsou z různých důvodů zahrnuty do hlavy VIII. Cíleno je na jejich aplikovatelnost na jednání proti ŽP. Doc. Stejskal se v jedné ze svých prací o trestněprávní odpovědnosti na úseku ochrany ŽP (dle úpravy v trestním zákoně) zabýval i skutkovými podstatami, které přímo nemají za objekt ŽP. Ve výčtu jde o tyto:⁸⁶ nedovolená výroba a držení radioaktivních materiálů a vysoce nebezpečné látky, nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a jedů, šíření nakažlivé choroby, obecné ohrožení, poškození a ohrožení provozu obecně prospěšného zařízení, poškození cizí věci a zneužívání vlastnictví. Je vhodné na práci doc. Stejskala navázat a aktualizovat tento výčet dle úpravy v TZ.

Nově vypadá výčet skutkových podstat jinak. Šíření nakažlivé choroby již neexistuje.⁸⁷ Ostatní TČ existují i nadále: poškození cizí věci (§ 228), zneužívání vlastnictví (§ 229), obecné ohrožení v obou formách zavinění (§ 272 a § 273), poškození provozu obecně prospěšného zařízení v obou formách zavinění (§ 276 a § 277), TČ související s radioaktivními a podobnými materiály (§ 281 a § 282) a nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a jedy (§ 283). Dosah pojmu ŽP je velký, dalo by se tedy uvažovat o více a více zprostředkovaném vztahu skutkových podstat k ŽP, ale práce tuto ambici nemá.

Poškození cizí věci může chránit ŽP zprostředkovaně. (je např. poškozeno zařízení chránící ŽP). Pak je jeho použití v pořádku, není porušen přímo zájem na ochraně ŽP. Kdy ale použití § 228 TZ v pořádku není, jsou případy, kdy existuje speciální skutková podstata v hlavě VIII. a není aplikována. „*Ustanovení o věcech se vztahují i na živá zvířata ...*“⁸⁸ Tato věta sice představuje možnost aplikace ustanovení § 228 i na zvířata, ale i tak platí výše uvedené. Navíc je třeba uvést, že si lze představit jen těžko nebo vůbec situaci, kdy dojde k „poškození“ resp. poranění zvířete a nebude se jednat o týrání. Aplikovatelnost § 229 TZ je taktéž omezena tím, zda na případ nedopadá skutková podstata z hlavy VIII. Tento závěr je možné zobecnit, notorická

⁸⁵ Za všechny ZICHA, J., POKORNÁ L. Nová právní úprava některých skutkových podstat trestných činů proti životnímu prostředí. *Trestněprávní revue*, 2012, roč. 11, č. 4, str. 79-85.

⁸⁶ dle STEJSKAL, V. *Trestněprávní odpovědnost na úseku ochrany životního prostředí*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Právnická fakulta, ediční středisko, 2002, s. 55-61.

⁸⁷ Je přepracován – viz § 306. Pro úplnost: § 152 TZ dopadá na úplně jiné situace.

⁸⁸ Dle části § 134 odst. 1 TZ.

právní poučka platí. Zvláštní skutková podstata má být aplikována před obecnou nebo ne přímo dopadající. I kdyby taková poučka neexistovala, pravidla logiky by vedly ke stejnému závěru.

Vzhledem k rozmnožení konkrétních skutkových podstat chránících ŽP přímo a statistickým datům, lze mít za to, že lze v budoucnu očekávat, že zprostředkovaný vztah skutkové podstaty k ŽP nebude vést k její slepé aplikaci a bude postupováno primárně dle skutkových podstat v hlavě VIII. TZ. Teprve pokud nebude případ zařaditelný pod ně, budou aplikována v této podkapitole rozebírané skutkové podstaty. To ale nevylučuje situace, kdy může dojít k souběhu TČ environmentálního a TČ zprostředkovaně chránící ŽP, není-li souběh vyloučen.⁸⁹

⁸⁹ Blíže příloha č. 9.

8 Závěr

Práce respektuje rozsahu tématu a zvolené metody vytyčené v úvodu. Tím (nejspíš) dosahuje odlišení od v minulosti napsaných diplomových prací a plní své cíle. Práce odpovídá na všechny položené výzkumné otázky. V některých případech ale odkazuje na možnost dalšího výzkumu v dané podoblasti. Z nalezených odpovědí může vyplývat vhodná inspirace i do budoucna. Nalezené odpovědi v práci jsou uvedeny do jednotlivých odstavců.

Nejprve po srovnání pražského a olomouckého systému odpovědnosti v právu ŽP se systémem brněnským byl vybrán systém pražský jako pro práci výchozí. Důvodem byl rys pražského systému, který hledal více společných znaků. Na systému bylo i ukázáno, v jakém výseku odpovědnostních vztahů se práce pohybuje. V rámci tohoto zkoumání byla dokázána nutnost existence trestněprávní odpovědnosti v právu ŽP včetně důvodů, které lze v koncentrované podobě shrnout odkazem na slova prof. Radeckého a vážnými následky jednání proti ŽP.

Byly vytyčeny základní pojmy pro danou práci (kryjí se se zmíněnými v úvodu) s tím, že u mnohých byl nalezen prostor pro vylepšení – za všechny pojem *zvíře*. Vydefinování pojmů jiných, jako např. ŽP, bylo shledáno kvalitním bez nutnosti vylepšování.

Krátce byla s ohledem na rozsah práce pozornost věnována mezinárodnímu a evropskému základu zkoumané problematiky. Blíže byly zkoumány dva předpisy – CITESÚ nepostradatelná pro TČ CITES a TrOchŽPSm. Právě TrOchŽPSm pro její rozebíranou inspirativnost pro českou právní úpravu je třeba považovat za nejdůležitější nečeský pramen ve zkoumané oblasti.

Role prvního dojmu byla spolehlivě vyvrácena v případě zkoumání formulací skutkových podstat TČ proti ŽP z hlediska zásad trestního práva, zásad práva ŽP a zásad ochrany zvířat v právu. K rozporu mezi těmito zásadami, které se takto rozpornými mohly jevit, nedochází, dokonce se vzájemně vhodně doplňují. Důkaz byl proveden prozkoumáním konkrétních skutkových podstat.

Z pohledu trestní odpovědnosti právnických osob na tomto poli byly nalezeny hluboké rezervy současné právní úpravy, které ale (snad) budou napraveny novelou, která je již v procesu schvalování.

Ke každé zkoumané skutkové podstatě byl učiněn závěr, jak jí zkvalitnit a kde leží problém té či oné. V případě TČ CITES byl nalezen problém v praxi, nikoliv v konstrukci skutkové podstaty (byť byly učiněny některé návrhy *de lege ferenda* ve vztahu ke skutkové podstatě s cílem, aby byly k diskusi, která by je mohla i vyvrátit a potvrdit stav stávající). Při pohledu praxe byl zvolen jiný postup než u ostatních TČ, kde byla rozebírána výhradně judikatura. Právě pohled praxe ukázal, kam by se měla napřít v případě TČ CITES pozornost – k zvládnutí využívání

stávající skutkové podstaty (bylo dokresleno i pohledem na judikaturu). Na TČ CITES byla také demonstrována hranice mezi správním deliktem a TČ. Zjištěny byly časté styčné body, ale celkově bylo možné považovat odlišení za dostatečné. U TČ CITES byly také zavedeny obecné relativizační prvky všeho zjištěného k jednotlivým skutkovým podstatám. Zařazeny byly u TČ CITES proto, že je prvním rozebíraným TČ. Jejich cílem není zpochybnit zjištěné, ale právě naopak dodat zjištěnému i komplexnější náhled tím, že není vyvolána extrémní poloha.

U týrání zvířat lze uzavřít velmi podobně jako u TČ CITES. Problém leží v praxi. Rozdílný závěr byl shledán ve faktu, že u týrání zvířat hraje velmi silnou roli aktivismus. Byl proveden hlavně rozbor objektivní stránky a zamyšlení se nad tím, co vše může být TČ týrání zvířat. Použity byly případy fiktivní i reálné. Práce obsahuje vlastní kategorizaci jednání naplňující týrání činěnou s cílem hledání společných znaků takovýchto jednání. Judikaturu dělí na judikaturu dotvářející tuto skutkovou podstatu a judikaturu praktickou. K některým judikátům se práce ostře vymezuje, s jinými souhlasí nebo je chválí.

Zanedbání péče o zvíře z nedbalosti bylo řešeno oproti předcházejícím TČ okrajově. Zájem byl věnován hranici mezi tímto TČ a týráním zvířat. Kvůli efektivitě ochrany byl stávající stav, byť bylo upozorněno na „příliš styčné“ plochy obou TČ, vyhodnocen jako správný a třebaže byl návrh *de lege ferenda* uveden, nebylo požadováno jeho provedení.

Pytláctví bylo rozebráno také dopodrobna. V případech pytláctví byly shledány návrhy *de lege ferenda* (bylo předloženo více variant řešení) jako při nejmenším vhodné – v případě kvalifikované skutkové podstaty a jejího možného souběhu s týráním zvířat a v otázce právní povahy sazebníků. V případě judikatury bylo nutné se vypořádat s použitelností některých judikátů (kvůli novele). To bylo vyřešeno tím, že byl rozebrán případ, kterým se zabýval Nejvyšší i Ústavní soud, který by byl posuzován stejně dle předcházející i současné právní úpravy.

Další skutkové podstaty týkající se zvířat je nutno pro účely závěru oddělit. U TČ neoprávněné výroby, držení a jiného nakládání s léčivy či jinými látkami ovlivňujícími užitkovost hospodářských zvířat (§ 305 TZ) je nutná novelizace. Důvod nevyužívání této skutkové podstaty leží dle závěrů práce v kvalitě skutkové podstaty, která není dobrá. Navrhována je změna formy zavinění. U následujícího nevyužívaného TČ – šíření nakažlivé nemoci zvířat (§ 306 TZ) – byly shledány jiné důvody nevyužívání než nízká kvalita skutkové podstaty. Těžko je někdo kdy naplní z povahy věci. Minimálně to platí pro nedbalostní zavinění.

Další skutkové podstaty dopadající na ŽP resp. zvířata a živočichy jsou zařazeny v práci jen doplňkově. Obecné skutkové podstaty TČ proti ŽP (především pak § 293 TZ) postupně ztrácejí na významu a pak kvalita skutkové podstaty není vůbec nízká. Skutkové podstaty mimo hlavu VIII. TZ jsou řazeny pouze přehledově a práce zde navazuje na předchozí práci doc. Stejskala.

Souběh TČ proti ŽP s jinými TČ byl shledán z hlediska možností souběhů za méně pravděpodobný. Přesto byly učiněny úvahy a vymodelovány příklady.

Z hlediska efektivity trestního procesu (práce se statistikou) lze uzavřít, že trestní proces je ve sledovaném období v zásadě efektivní, a to celkově i v konkrétní vybrané fázi. Dokreslují to přílohy práce. Vypíchnuté nedostatky (ať už celorepublikové nebo krajové) jsou jen vybočením z jinak normálního průběhu, jelikož se neopakují. Samozřejmě ale stále existuje prostor pro zlepšení. Kdy ostatně prostor není?

Všechny k tomu vhodné kapitoly (především obsáhleji zpracované TČ) byly prokládány pohledem praxe. V případě zpracování judikatury byla některá rozhodnutí soudů vystavena kritice, jiná naopak byla chválena.

Průřezově ve všech kapitolách lze najít úvahy *de lege ferenda*. Tyto se vyslovují k jednotlivostem právní úpravy, ale i systému jako celku. Závěry úvah *de lege ferenda* nejsou považovány za ryze absolutní a jsou i relativizovány. Tím se docílilo zmíněného cíle nevyvolávat extrémní polohu.

9 Přílohy

Pro zachování formátování tabulek byly tabulky vloženy jako obrázky.

Příloha č. 1

SROVNÁNÍ HLAVNÍ ENVIRONMENTÁLNÍ A JINÉ KRIMINALITY - celorepublikově										
ROK	HLAVNÍ ENVI. KRIMI. SOUHRN	§ 299	§ 302	§ 304	JINÁ BĚŽNĚJŠÍ KRIMINALITA					
					§ 140	§ 146	§ 173	§ 205	§ 274	§ 358
2010*	46	8	27	11	102	2427	1515	25532	13069	4171
2011	61	2	41	18	185	3981	2237	35794	12567	6998
2012	78	17	41	20	190	4424	2134	32613	11874	7378
2013	79	18	37	24	207	4576	2221	34997	12186	7577
2014	86	21	41	24	143	3406	1591	28004	12850	6439
* rok 2010 jen dle trestního zákoníku (zák. č. 40/2009 Sb.)										
POZN.: vychází ze statistik justice.cz; zařazena čísla z řádku trestné činy (platí i níže)										

Celkový počet TČ proti ŽP v porovnání s jinou trestnou činností není tak vysoký. Pro srovnání byly použity nejběžnější TČ a k nim byla přidána vražda (§ 140 TZ). Zajímavé je, že vražd je více než hlavní environmentální kriminality.

Příloha č. 2

PROCENTA Z CELKOVÉ TRESTNÉ ČINNOSTI V RÁMCÍ TČ x ŽP							
ROK	CELKOVÝ POČET	§ 299	§ 302	§ 304	§ 299 tvoří % z celku	§ 302 tvoří % z celku	§ 304 tvoří % z celku
2010*	48	8	27	11	16,7%	56,3%	22,9%
2011	82	2	41	18	2,4%	50,0%	22,0%
2012	95	17	41	20	17,9%	43,2%	21,1%
2013	89	18	37	24	20,2%	41,6%	27,0%
2014	94	21	41	24	22,3%	43,6%	25,5%
* rok 2010 jen dle trestního zákoníku (zák. č. 40/2009 Sb.)							
vychází ze statistik serveru justice.cz							

Při zavedení pojmu hlavní environmentální kriminalita, bylo vycházeno z výše uvedené tabulky. Za sledované období si TČ CITES, týrání zvířat a pytláctví drží vysoké procento mezi všemi TČ proti ŽP. Týrání zvířat (§ 302 TZ) osciluje dokonce kolem 50% z celkového objemu TČ proti ŽP, pytláctví (§ 304 TZ) kolem 25%. U § 299 TZ je to už méně. Jedná se tudíž o vlajkové lodě mezi všemi TČ proti ŽP. Tato statistika se z dlouhodobého hlediska za sledované období radikálně nemění. Proč se nemění? Může to být dáno jednak fakticky – společnost některé činy proti ŽP páchá prostě častěji, nebo relativně snadnou naplnitelností zmíněných skutkových podstat.

Příloha č. 3

NÁRŮST/POKLES TČ X ŽP - CELOREPUBLIKOVĚ								
ROK	CELKOVÝ POČET TČ X ŽP	§ 299	§ 302	§ 304	NÁRŮST/POKLES Z ROKU NA ROK (v %)			
					CELKOVĚ	§ 299	§ 302	§ 304
2010*	48	8	27	11	výchozí	výchozí	výchozí	výchozí
2011	82	2	41	18	70,8%	-75,0%	51,9%	63,6%
2012	95	17	41	20	15,9%	750,0%	0,0%	11,1%
2013	89	18	37	24	-6,3%	5,9%	-9,8%	20,0%
2014	94	21	41	24	5,6%	16,7%	10,8%	0,0%
* rok 2010 jen dle trestního zákoníku (zák. č. 40/2009 Sb.)								
vychází ze statistik serveru justice.cz								

Jestli se orgány činné v trestním řízení TČ proti ŽP zabývají, může napovědět výše uvedená tabulka. Zabývá se otázkou nárůstu nebo poklesu trestné činnosti ve zkoumané oblasti z roku na rok. Vyplyvá z ní závěr, že až na některé výjimky, na které je upozorněno, jsou čísla velmi podobná, tedy k radikálnímu nárůstu páchaní TČ nebo nárůstu zájmu o TČ proti ŽP nedochází. Nárůst (resp. v jednom případě pokles) z roku 2010 na rok 2011 je silně relativizován již zmíněnou skutečností, že v roce 2010 dobíhala řízení dle trestního zákona. V roce 2012 sice mohl být zaznamenán nárůst 15,9% oproti loňskému roku v celkovém počtu TČ proti ŽP jako alarmující, ale v absolutních číslech (82 a 95) to není zase tak hrozné. Co však stojí za zmínku je fakt, že u TČ dle § 299 TZ došlo k meziročnímu nárůstu o 750% (z 2 případů na 17). To je však kompenzováno minimálním růstem v roce následujícím. V roce 2013 došlo dokonce i k poklesu některých sledovaných hodnot resp. v jednom případě k minimálnímu růstu (viz výše). Pokud jde o 20% nárůst u pytláctví (§ 304 TZ) z roku 2012 na rok 2013, tak stačí uvést argument absolutních čísel (z 20 na 24 případů). Rok 2014 pak lze ve všech ohledech považovat za rok stabilizace dat. Orgány činné v trestním řízení věnují sledované problematice tedy skoro stejnou pozornost rok co rok. Z toho všeho nelze tedy dojít k závěru, že by měly být odsuzovány za nedostatečný zájem.

Příloha č. 4

DATA Z NEJVYŠŠÍHO STÁTNÍHO ZASTUPITELSTVÍ - celorepublikový výběr						
ROK	STÍHÁNO (celkem)	OBŽALOVÁNO (celkem)	KONKRÉTNÍ TRESTNÉ ČINY (stíháno/obžalováno)			
			§ 293	§ 299	§ 302	§ 304
2010	51	37	2 a 2	6 a 6	19 a 15	11 a 5
2011	43	27	8 a 5	1 a 1	16 a 13	8 a 6
2012	45	40	0 a 0	10 a 8	13 a 10	17 a 17
2013	52	46	0 a 0	9 a 8	13 a 11	15 a 13
2014	77	74	5 a 5	33 a 31	9 a 9	14 a 13
vychází ze součtu tabulek II 9 a II 9a zprávy o činnosti NSZ za rok 2014						

Výběr dat NSZ v koncentrované podobě obsažený v této příloze ukazuje následující zjištění platné pro určitý úsek trestního řízení (od sdělení obvinění po podání obžaloby).

Čísla jsou ve skrze pozitivní v tom ohledu, že se počet stíhaných a počet obžalovaných prakticky kryje – odchylky (pokud jsou) jsou za sledované období minimální (do jednotek případů). Rozdílné jsou v tomto směru jen roky 2010 a 2011 pokud jde o celkový počet stíhaných a obžalovaných osob (rozdíl 14 a 16) a v případě pytláctví za rok 2010 – rozdíl 6 (tj. polovina). Dalším pozitivním zjištěním o efektivitě tohoto úseku trestního procesu je i to, že roste – pomyslné nůžky mezi počtem stíhaných a obžalovaných osob se rok od roku uzavírají. Při sledování pohybu míry kriminality je nutné uzavřít taktéž pozitivním závěrem – není tu žádný velký nárůst. Pokud ho lze vysledovat je buď zanedbatelný (z roku na rok od r. 2010 až do r. 2013) nebo i při nárůstu větším než dříve (z roku 2013 na rok 2014) je udržena efektivita. Jedinou opravdovou výjimkou je nárůst u § 299 TZ z 9 resp. 8 případů na 33 resp. 31 případů. Je ale nutné mít na paměti možný vliv novel TZ a fakt, že i tady je na sledovaném úseku udržena efektivita.

Nyní k poznámkám kritičtějším. Data NSZ se kriminalitou v environmentální oblasti příliš nezabývají.⁹⁰ Do jisté míry je to logické (jsou podstatnější druhy kriminality, po jejichž potírání je i velká společenská poptávka), ale na druhou stranu není výskyt TČ proti ŽP natolik zanedbatelný, aby mohly být sledovány takto minimálně, mají přeci jen vlastní hlavu v TZ. Dalším komplikujícím momentem je skutečnost, že NSZ pracuje u environmentální kriminality s čísly paragrafů dle trestního zákona, nikoliv dle TZ. Do této kategorie pak řadí § 181a - § 181h trestního zákona. To působí problém při orientaci v těchto datech. Negativně se to odráží i v možnosti navázání na tabulky soudní. Data vysledovaná ze zprávy o činnosti NSZ z r. 2014 nelze srovnat se srovnatelnými daty soudními – je dán nestejný okruh TČ. Zároveň přináší tento fakt i negativní následek, že v letech, kdy ještě dobíhaly případy dle starého trestního zákona a napadaly případy dle TZ, dochází k nepříjemnému a z dostupných materiálů neřešitelnému překryvu dat. Vznikne tedy jisto jistě rozpor mezi uváděnými čísly vycházejících ze statistik ze serveru justice a statistik NSZ.

Celkově lze však vnímat zkoumaná data pozitivní optikou. Vše výše zmíněné nasvědčuje dobré efektivitě v oblasti TČ proti ŽP na poli státních zastupitelství.

⁹⁰ Viz detailnost tabulek II 9 popř. II 9a za jednotlivé roky ve srovnání s jinými TČ.

Příloha č. 5

Královéhradecký kraj (soudy) - tabulka TČ x ŽP							
rok	celkový počet	Rychnov nad Kněžnou	Hradec Králové	Jičín	Náchod	Trutnov	skutkové podstaty
2010	0	0	0	0	0	0	žádné
2011	0	0	0	0	0	0	žádné
2012	0	0	0	0	0	0	žádné
2013	1	0	1	0	0	0	§ 299/2
2014	7	1	5	0	0	1	§ 295, § 299/1, § 299/2, § 302/1/a, § 301/1/b
vychází z informací získaných na základě zákona č. 106/1999 Sb.							

Příloha č. 6

Královéhradecký kraj (státní zastupitelství) - tabulka TČ x ŽP							
rok	celkový počet obžalob	Rychnov nad Kněžnou	Hradec Králové	Jičín	Náchod	Trutnov	skutkové podstaty
2010	0	0	0	0	0	0	žádné
2011	2	0	0	0	2	0	§ 302/1/a, § 302/1/b
2012	0	0	0	0	0	0	žádné
2013	1	0	1	0	0	0	§ 299/2
2014	5	0	4	0	0	1	§ 295/1,2(b); § 299/1; § 302/1 (písm. a) i b)), § 302/1,2; § 302/1, 3
vychází z informací získaných na základě zákona č. 106/1999 Sb.							

Příloha č. 8 – bližší komentář k přílohám č. 5 a 6

Krátce je vhodné se blíže zmínit, proč jsou zpracovávány data pro Královéhradecký kraj (jak soudní, tak ze státních zastupitelství). Je tomu tak i přes skutečnost, že kraj je v tomto kontextu chápán jako vyšší územně samosprávný celek, kdežto organizace soudnictví se řídí dle „starých krajů“. Pro sledované území by byl tedy relevantní kraj Východočeský zahrnující více okresů. Není to ale na závadu, vzhledem k tomu, že je to jednak zdůrazněno, množství soudů a státních zastupitelství není malé a data krajská jsou pouhým doplňkem k datům celorepublikovým. Královéhradecký kraj byl zvolen vzhledem k bydlišti autora práce.

Pozoruhodným faktem vyplývajícím z vydaných informací pro vytvoření příloh č. 5 a 6 je, že se statistiky jednotlivých soudů a KSZ HK neshodují v tom, v čem by se shodovat měly. Je jasné, že se neshodují v takových datech jako počet obžalovaných a počet odsouzených, ale pokud je podána obžaloba okresním státním zastupitelstvím, pak musí daný okresní soud případ řešit. Vznikne-li neshoda v tomto, nejde o neshodu logickou, ale o neshodu až zarážející. Dle informace z KSZ HK mj. vyplývá, že v roce 2012 podalo Okresní státní zastupitelství v Náchodě dvě obžaloby pro TČ týrání zvířat, dokonce dle kvalifikované skutkové podstaty; oproti tomu z informace Okresního soudu v Náchodě vyplývá, že u zdejšího soudu nebyl žádný případ týkající se sledované oblasti sledován. Minimálně tento rozpor nepůsobí dobře. V zájmu vyváženosti je ale nutno uvést, že justiční statistiky obecně jsou složité a k popsanému může dojít nechtěně.⁹¹ Dalším důvodem proč k tomuto došlo, může být fakt, že není jednotně vnímáno, co pod TČ proti ŽP patří (i přes jednoznačné stanovení v TZ). Tento argument podporuje brněnská škola: „... úvahy nad tím, zda do skupiny trestných činů proti životnímu prostředí lze bez dalšího řadit trestné činy „týrání zvířat“ (§ 302) a pytláctví (§ 304), u nichž je životní prostředí, jak jej chápe např. ustanovení § 2 zákona č. 17/1992 Sb. ... rovněž chráněno nepřímo.“⁹² V tomto směru je rozumný názor reprezentovaný např. doc. Stejskalem a Dr. Zichou. Dr. Zicha shrnuje: „Pochybovat lze zejména o skupině trestných činů zařazených v § 302 a násl. TrZ, které míří spíše na ochranu majetku či k ochraně zvířat jako individuálních živých tvorů ... Je však třeba souhlasit s názorem, že vhodnější kategorie, kam by mohly být tyto trestné činy zařazeny, neexistuje.“⁹³ Pro úvahy *de lege ferenda* je tedy možné týrání zvířat a TČ následující přeradit, ale nyní proti zákonnému textu by nezařazení zmíněných TČ mimo TČ proti ŽP obstát nemělo. Práce to nepovažuje ani za vhodné.

Dalším pozoruhodným faktem plynoucím z vydaných informací KSZ HK ve srovnání se statistikami soudů je, že byly soudem ignorovány tvrzení v obžalobě – došlo k tomu u Okresního soudu v Hradci Králové. V obžalobě bylo popsáno jednání kvalifikované jako krádež (§ 205/1/a, b TZ) v jednočinné souběhu s TČ CITES (§ 299/2 TZ), avšak v odsuzujícím rozsudku nebylo o TČ CITES ani zmínka – což je jistě vadou rozsudku – soud se plně nevypořádal s obžalobou.

Celkově lze pro Královehradecký kraj shrnout, že až na výše rozebírané chyby je situace v tomto kraji v zásadě dobrá. Celkový počet TČ proti ŽP ve sledovaném kraji za celé sledované období není vysoký. Nedochází ani k nárůstu trestné činnosti v této oblasti. Podíl na celorepublikových číslech pro tento kraj je malý – příloha č. 2 v porovnání s přílohou č. 5. Lze

⁹¹ Tento závěr mi sdělil v rozhovoru i státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství.

⁹² Dle JANČÁŘOVÁ, I., VOMÁČKA, V. (eds.). *Odpovědnost v právu životního prostředí*. Sborník příspěvků z konference. Brno: Masarykova univerzita, 2012, str. 149 – 150.

⁹³ Dle ZICHA, J., POKORNÁ L. Nová právní úprava některých skutkových podstat trestných činů proti životnímu prostředí. *Trestněprávní revue*, 2012, roč. 11, č. 4, str. 80.

také kladně zhodnotit, že úspěšnost obžalob je celkem vysoká. Někdy dojde i k jinému řešení situace než je podání obžaloby, ale to je v celkovém objemu zanedbatelné.

Příloha č. 9

Situace 1:

Představme si např. následující situaci: Fyzická osoba X zničí úmyslně hráz od obydlených oblastí vzdáleného vodního díla bez ochranného pásma (vyloučení aplikace § 294a TZ) s úmyslem nejen hráz zničit, ale tímto jednáním i způsobit ztrátu vody, tedy poškodit složku ŽP. K ohrožení osob a majetku vzhledem k odlehlosti vodního díla od obydlených oblastí nedojde (ne obecnému ohrožení). V důsledku tohoto jednání dojde ke ztrátě vody, úhynu ryb a jiných vodních živočichů a vznikne více než 5milionová škoda (na složce ŽP, cena hráze je nižší). Hráz je třeba považovat za obecně prospěšné zařízení (§ 132 TZ), k pojmu a rozsahu škody § 138 TZ, k pojmu souběhu TČ blíže prof. Jelínek.⁹⁴ Osoba X tedy spáchá: přečin (§ 14 odst. 2 TZ) poškození a ohrožení životního prostředí dle § 293 odst. 1 alinea první, odst. 2 písm. d) TZ v jednočinném souběhu se zločinem (§ 14 odst. 2 a 3 TZ) poškození a ohrožení provozu obecně prospěšného zařízení dle § 276 odst. 1, odst. 2 písm. a), odst. 3 písm. a) TZ.

Situace 2:

Příklad, kdy se sbíhají TČ, jejichž skutkové podstaty chrání zcela různé zájmy. Není tu ani zprostředkovaný vztah druhého TČ k ochraně ŽP. Tento případ se skutečně stal a byl již krátce zmíněn. Řešil ho Okresní soud v Hradci Králové. Sbíhaly se dva TČ (TČ CITES a krádež). Jednalo se o krádež ve zverimexu.

Další možné přílohy

Další možné přílohy (především obrazové dokladující konkrétní následky resp. účinky TČ proti ŽP) nebyly zařazeny z důvodu nevhodnosti. Slovní popis je považován za dostačující.

⁹⁴ In JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. 4. vydání. Praha: Leges 2014, str. 340 – 351.

10 Bibliografie

Monografie

- 1.) DAMOHORSKÝ, M. a kol. *Právo životního prostředí*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 678 s.
- 2.) CHMELÍK, J. *Ekologická kriminalita a možnosti jejího řešení: vysokoškolská učebnice*. 1. vydání. Praha: Linde, 2005, 215 s.
- 3.) JANČÁŘOVÁ, I. a kol. *Odpovědnost v právu životního prostředí – současný stav a perspektivy*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2013, 345 s.
- 4.) JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. 4. vydání. Praha: Leges 2014, 976 s.
- 5.) JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 4. vydání. Praha: Leges, 2013, 1216 s.
- 6.) JELÍNEK, J., HERCZEG, J. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob. komentář s judikaturou*. 2. vydání. Praha: Leges, 2013, 256 s.
- 7.) MÜLLEROVÁ, H., STEJSKAL, V. *Ochrana zvířat v právu*. 1. vydání. Praha: Academia, 2013, 490 s.
- 8.) STEJSKAL, V. *Trestněprávní odpovědnost na úseku ochrany životního prostředí*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Právnická fakulta, ediční středisko, 2002, 170 s.
POZNÁMKA: Tato monografie je součástí Závěrů a shrnutí projektu GA ČR – 407/00/1705 pod vedením editora prof. M. Damohorského
- 9.) ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník. komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, 3614 s.
POZNÁMKA: Komentář je v bibliografii uváděn souhrnně, bez členění na díly
- 10.) TOMOSZKOVÁ, V., VÍCHA, O., VOPARILOVÁ, M. *Praktikum z práva životního prostředí*. 1. vydání. Praha: Leges, 2013, 192 s.

Články z odborných časopisů

- 1.) DAMOHORSKÝ, M. Deliktní odpovědnost v ochraně životního prostředí. *Acta Universitatis Carolinae Iuridica*, 2011, roč. 56, č. 3, s. 11 – 18.
- 2.) STEJSKAL, V. Nový trestní zákon 2010. *České právo životního prostředí*, 2009, roč. 9, č. 1, s. 43 - 47.
- 3.) STEJSKAL, V. Trestní postih organizovaného zločinu v případě pašování CITES exemplářů – Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 2. dubna 2015 č. III. ÚS 3871/14. *České právo životního prostředí*, 2015, roč. 14, č. 38, s. 111 – 117.
- 4.) ZICHA, J., POKORNÁ L. Nová právní úprava některých skutkových podstat trestných činů proti životnímu prostředí. *Trestněprávní revue*, 2012, roč. 11, č. 4, s. 79 – 85.

Příspěvky ze sborníků (resp. sborníky)

- 1.) JANČÁŘOVÁ, I., VOMÁČKA, V. (eds.). *Odpovědnost v právu životního prostředí*. Sborník příspěvků z konference. Brno: Masarykova univerzita, 2012, 241 s.

Internetové zdroje

- 1.) Webové stránky České inspekce životního prostředí k tématu CITES dostupné online na <http://www.cizp.cz/CITES>

Legislativní akty

- 1.) zákon č. 200/1990 Sb., Zákon o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů
- 2.) zákon č. 17/1992 Sb., O životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů
- 3.) zákon č. 246/1992 Sb., Na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů
- 4.) sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 572/1992 Sb., O Úmluvě o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin, se zapracovanými změnami
- 5.) usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení *Základní listiny práv a svobod* jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- 6.) zákona č. 449/2001 Sb., Zákon o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů
- 7.) zákon č. 100/2004 Sb., Zákon o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi a dalších opatřeních k ochraně druhů a o změně některých zákonů (zákon o obchodování s ohroženými druhy), ve znění pozdějších předpisů
- 8.) Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/99/ES ze dne 19. listopadu 2008, O Trestněprávní ochraně životního prostředí. Úř. věst. L 328, 6. prosince 2008, s. 28 a násl.
- 9.) zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- 10.) zákon č. 418/2011 Sb., O trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů
- 11.) zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník

Judikatura

- 1.) usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 11. 2000, sp. zn. 5 Tz 258/2000
- 2.) rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 8. 2010, sp. zn. 4 Tz 36/2010
- 3.) usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 7. 2011, sp. zn. 8 Tdo 657/2011

- 4.) usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 1. 2012, sp. zn. 7 Tdo 1655/2011
- 5.) usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2013, sp. zn. 4 Tdo 158/2013
- 6.) usnesení Ústavního soudu ze dne 18. 7. 2013, sp. zn. III. ÚS 1729/13
- 7.) usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 6. 2014, sp. zn. 7 Tdo 682/2014
- 8.) usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 8. 2014, sp. zn. 3 Tdo 492/2014
- 9.) rozsudek Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou ze dne 10. 12. 2014, sp. zn. 10 T 142/2014
- 10.) usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 1. 2015, sp. zn. 7 Tdo 1647/2014
- 11.) usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 3. 2015, sp. zn. 7 Tdo 207/2015
- 12.) usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2015, sp. zn. 4 Tdo 728/2015

Jiné zdroje

- 1.) Zpráva o činnosti NSZ za r. 2014, dostupná online na <http://www.nsz.cz/index.php/cs/udaje-o-cinnosti-a-statisticke-udaje/zprava-o-innosti/1040-zprava-o-innosti-2014>
- 2.) Statistiky ze serveru justice.cz, dostupné online (po vyhledávání kódu S-SL-T) na <http://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html>
- 3.) Rozhovor se státním zástupcem NSZ uskutečněný dne 18. 11. 2015 během exkurze na NSZ a Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí, pořádala ELSA Olomouc
- 4.) Rozhovor s pracovnící odboru CITES ČIŽP ze dne 13. 1. 2016

11 Další literatura

Poznámka: jedná se o zdroje, které nebyly citovány, ale měly jistý vliv na práci.

Monografie

- 1.) SLÁDEČEK, V. *Obecné správní právo*. 3. aktualizované a upravené vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. 500 s.
- 2.) STEJSKAL, V., VILÍMKOVÁ, V. *Zákon o obchodování s obroženými druhy s komentářem a prováděcími souvisejícími předpisy*. 1. vydání. Praha. Linde Praha, 2005. 419 s.

Články z odborných časopisů

- 1.) MÜLLEROVÁ, H. Zvíře jako předmět úpravy veřejného práva a nový občanský zákoník. *České právo životního prostředí*, 2014, roč. 14, č. 1, s. 9 – 28.

- 2.) PRCHALOVÁ, J. Zábavná pyrotechnika z pohledu ochrany zvířat. *Správní právo*, 2015, roč. 58, č. 6, str. 321 – 330.

Legislativní akty

- 1.) zákon č. 99/2004 Sb., Zákon o rybníkářství, výkonu rybářského práva, rybářské stráž, ochraně mořských rybolovných zdrojů a o změně některých zákonů (zákon o rybářství), ve znění pozdějších předpisů
- 2.) zákon č. 166/1999 Sb., Zákon o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon), ve znění pozdějších předpisů
- 3.) Nařízení vlády č. 453/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, co se považuje za nakažlivé lidské nemoci, nakažlivé nemoci zvířat, nakažlivé nemoci rostlin a škůdce užitkových rostlin

Judikatura

- 1.) Usnesení Ústavního soudu ze dne 18. 1. 2012, sp. zn. I. ÚS 3942/11
- 2.) Usnesení Ústavního soudu ze dne 26. 3. 2012, sp. zn. IV. ÚS 2852/11
- 3.) Usnesení Ústavního soudu ze dne 2. 4. 2012, sp. zn. IV. ÚS 2835/11
- 4.) Usnesení Ústavního soudu ze dne 4. 6. 2014, sp. zn. IV. ÚS 712/14
- 5.) Usnesení Ústavního soudu ze dne 2. 4. 2015, sp. zn. III. ÚS 3871/14

Jiné zdroje

- 1.) Sněmovní tisk č. 555, 7. volební období, Vládní návrh zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, dostupné online na
<<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=555&CT1=0>>
- 2.) Sazebník minimálních hodnot upytlačené zvěře, dostupné online na
<http://eagri.cz/public/web/mze/tiskovy-servis/tiskove-zpravy/x2010_hodnotu-neopravnene-ulovene-zvere-pomaha.html>
- 3.) Sazebník pro stanovení hodnoty ryb ulovených při neoprávněném lovu (pytláctví) v rybářských revírech a rybníkářství, dostupné online na
<http://eagri.cz/public/web/mze/tiskovy-servis/tiskove-zpravy/x2010_hodnotu-neopravnene-ulovene-zvere-pomaha.html>

12 Abstrakt

Práce zpracovává vybrané TČ proti ŽP. Především se z hlediska počtu TČ zabývá TČ proti zvířatům. Velká pozornost je taktéž věnována TČ CITES. Nejprve v obecné části rozebírá otázky společné pro všechny TČ proti ŽP, poté ve zvláštní části rozebírá skutkové podstaty jednotlivých TČ.

Odpovídá na obecné otázky. Kam zařadit v systému odpovědnosti v právu ŽP téma a jakou koncepci odpovědnosti zvolit? Řeší otázku nutnosti existence trestní odpovědnosti v právu ŽP. Vymezuje klíčové (teoretické) pojmy pro práci (TČ, ŽP, zvíře, živočich, zvěř). Stručně charakterizuje mezinárodněprávní a evropský základ zkoumané problematiky. Práce dále zkoumá formulaci skutkových podstat hlavy VIII. TZ z hlediska zásad trestního práva, práva ŽP a zásad ochrany zvířat v právu. Zaměřuje se také na trestní odpovědnost právnických osob ve zkoumané oblasti a jeho naplněnosti.

Jádro práce představuje zkoumání jednotlivých skutkových podstat. Jedná se o TČ CITES, kde jsou kromě zkoumání znaků skutkové podstaty řešeny i pohled praxe a hranice mezi správními delikty a TČ na úseku CITES. Týrání zvířat je řešeno z pohledu znaků skutkové podstaty a praxe. Zanedbání péče o zvíře z nedbalosti je rozpracováno jen z hlediska znaků skutkové podstaty. V případě pytláctví je zkoumána opět skutková podstata a dále judikatura. Práce se zabývá i dalšími TČ dopadající na zvířata (§ 305 a 306 TZ). Zkoumá i další skutkové podstaty, které mohou dopadat na ŽP resp. zvířata nebo živočichy (třeba zprostředkovaně) - ale již ne tak detailně jako TČ CITES či týrání zvířat a pytláctví.

Ve všech k tomu vhodných kapitolách se vyskytuje otázka efektivnosti trestního procesu ve zkoumané oblasti. Je to vlastně práce se statistikou. Výše zmíněný pohled praxe se vyskytuje jen u některých TČ. Průřezově se vyskytuje otázka, jak se dá stávající stav právní úpravy zlepšit a zda je to nutné/potřebné.

Práce vychází z právního stavu k 1. 3. 2016. Statistiky jsou z období 2010 – 2014. Práce i poukazuje na možnosti dalšího výzkumu nebo nechává některé otázky otevřené nebo řešení ponechává jiným oborům.

Abstract

Thesis analyzes selected crimes against the environment. Especially in view of quantity of crimes it deals with crimes against the animals. Strong attention is paid on crime of unauthorized handling with wild fauna and flora. Firstly thesis analyzes common questions related to all crimes against the environment in general part, then it analyzes facts of criminal offence of some crimes in special part.

Thesis answers on general questions. Where to classify the topic in system of liability in environmental law and which draft of liability shall be chosen. It deals with question of necessity of criminal liability in environmental law. It also defines key (theoretical) concepts for this thesis (crime, environment, animal, animal, game). It briefly characterizes international and European legal basis of the topic. Then thesis analyzes wording of fact of criminal offence of Chapter VIII. of Criminal code from the point of view criminal law principles, environmental law principles and principles of protection of animals in law. It also aims on criminal liability of legal persons in analyzed topic and its completion.

The core of thesis is represented by research about particular facts of criminal offence. It is crime of unauthorized handling with wild fauna and flora where besides research about characteristics of facts of criminal offence it analyzes practical point of view and borderlines between administrative offences and crimes in the field of CITES. Cruelty to animals is solved from the point of view of characteristics of facts of criminal offence and practical point of view. Neglect of care of animal is written up only from aspect of characteristics of fact of criminal offence. In case of poaching (again) characteristics of fact of criminal offence and jurisprudence are examined. Thesis also deals with other crimes against the animals (§ 305 and § 306 Criminal code). It also analyzes facts of criminal offence which can have impact on the environment or animals or animals (even intermediated) – but not as in detail as in case of unauthorized handling with wild fauna and flora or cruelty to animals and poaching.

There is a question of effectiveness of criminal process in all suitable chapters in examined topic. It is in fact work with statistics. Upper mentioned practical point of view is occurred only in some chapters about crimes. One question occurs across the board, how to improve current legal regulation and is it necessary/needed.

Thesis is based on legal regulation to date 1st March 2016. Statistics are from 2010 – 2014. Thesis is also pointing to possibilities of further research or it is leaving some questions opened or solution is left to other disciplines.

13 Seznam klíčových slov

neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami, právnická osoba, právo životního prostředí, přestupek, pytláctví, správní delikt, trestní odpovědnost, trestní právo, trestný čin, týrání zvířat, zanedbání péče o zvíře z nedbalosti, zásada, zvěř, zvíře, živočich, životní prostředí

unauthorized handling of protected wild fauna and flora, legal person, environmental law, offence, poaching, administrative offence, criminal liability, criminal law, crime, cruelty to animals, neglect of care of animals, principle, game, animal, animal, Environment